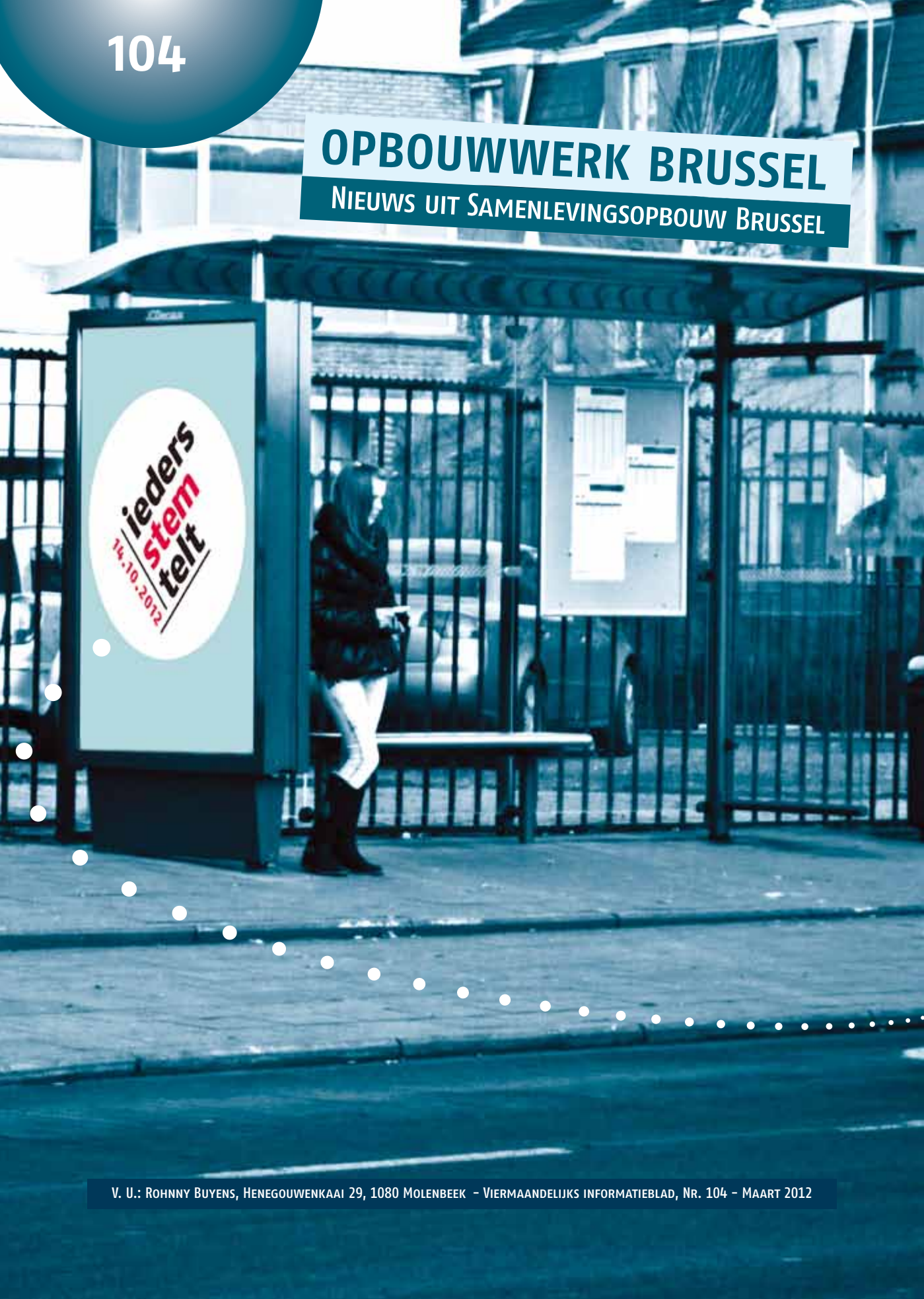

OPBOUWWERK BRUSSEL

NIEUWS UIT SAMENLEVINGSOPBOUW BRUSSEL

Editoriaal

De miserie voor de geïntegreerde wijkcentra begon bij de overgang van Stedenfonds 1 naar Stedenfonds 2 begin 2008. Niet dat hun situatie daarvoor zo rooskleurig was, want fondsen blijven fondsen: ze verlenen subsidies op tijdelijke basis. Men herinnere zich dat op dat moment Stads² geliquideerd werd, o.a. met als argument dat dit ondersteuningsinstituut „ondersteuning met belangenbehartiging verwarde”. Dixit de VGC die daarmee uiting gaf aan haar nieuwe flinkheid door voortaan in verhouding met het middenveld de regie veel strakker in eigen handen te nemen. Ook kregen enkele organisaties waaronder Buurthuis Bonnevie geen middelen meer voor hun woonprojecten. Dat had te maken met een beleid dat voortaan het stedenfonds zou inzetten voor een „gemeenschapsproject binnen een stadsproject”. De drie andere wijkcentra, buurthuis Chambéry, De Buurtwinkel en Wijkpartenariaat werden voor bepaalde aspecten van hun werking ondergebracht in het Lokaal Sociaal Beleid, maar niet nadat het subsidiebedrag van voorgaande jaren een flinke knauw had gekregen.

In december 2008 werd de kat de bel aangeboden. Voor de Adviesraad Welzijn gaf de administratie te kennen dat al deze instellingen binnen het Lokaal Sociaal Beleid eigenlijk niet helemaal op hun plaats zaten. De adviesraad adviseerde dat dit misschien wel kon zijn, maar dat, gelet op de zeer zinvolle werking van deze centra er dan maar een andere oplossing uit de bus diende te komen.

De onzekerheid sloeg toe. De drie werkingen voelden zich geïsoleerd en samen met Buurthuis Bonnevie verenigden ze zich in een werkgroep vanuit de overweging: als je zelf geen voorzetten geeft, dan doen anderen dat in jouw plaats. Het is tussen haakjes gezegd schrijnend nu te moeten vaststellen dat de werkgroep heel wat voorstellen heeft geproduceerd maar dat die „anderen”, op een enkele uitzondering na, daar tot op heden bitter weinig tegenover hebben geplaatst. In juli 2009 kwam de werkgroep met een uitgebreide nota met daarin een gedetailleerde beschrijving van de specificiteit van het concept geïntegreerd wijkcentrum en een aantal oplossingspistes i.v.m. toekomstig subsidiëring. Voorjaar 2010 nodigde ze zichzelf uit bij de drie kabinetten. Daar kreeg ze telkens vriendelijk maar beleefd te horen dat het subsidiëren van coördinatoren moeilijk lag en dat het stedenfonds niet langer als vangnet kon fungeren.

Een eerste koude douche kwam er medio 2010 toen het bij collegebesluit duidelijk werd dat de subsidie voor Lokaal Sociaal Beleid voor buurthuis Chambéry per 31 december 2010 zou worden stopgezet, dat de 2 andere werkingen zouden worden geëvalueerd en dat voor hen in de toekomst mogelijk subsidiëring kon komen via detachering vanuit Samenlevingsopbouw Brussel. Dit voorstel (de uitzondering waarvan hoger sprake) heeft het werkveld nooit afgewezen. Wel werd bedenktijd gevraagd, gelet op de verregaande consequenties voor alle partijen.

Ondertussen liet de werkgroep de moed niet zakken. Nieuwe gesprekken dus, in het bijzonder met het collegelid bevoegd voor welzijn. Een oplossing, werd gezegd, zou zeer lastig worden, zeker als die zou moeten komen van de 3 collegeleden samen. Deze piste werd door de werkgroep immers als meest logische vooruit geschoven, gelet op het geïntegreerde karakter van de wijkwerkingen en het grote belang dat de collegeleden hechten aan transversaliteit. Er kwam geen schot in de zaak. Bij zoverre dat bij wijze van noodmaatregel via een collegebesluit van 31 maart 2011 De Buurtwinkel en Wijkpartenariaat voor 2011 elk € 50.000 toegestopt kregen, eenmalig, in afwachting van ... ja, van wat? De 4 werkingen bleven ondertussen niet bij de pakken zitten. Op 15 februari kwamen ze voor het eerst met hun dossier „naar buiten” (Wij zijn niet boos ... wij zijn ongerust!). In april organiseerden ze een hoorzitting voor de VGC raadsleden en Brusselse vertegenwoordigers in het Vlaams Parlement. Toegegeven, enkele volksvertegenwoordigers toonden hun interesse. Er kwam een interpellatie in het Vlaams Parlement. Een paar zijn zeer actief in het verdedigen van het dossier in de commissies en de Raad van de VGC. Maar het merendeel van de raadsleden hult zich nog steeds in een onverschilligheid die aan onbeleefdheid grenst. In mei was er een actie op het Koningsplein waar 80 gebruikers en vrijwilligers van de centra post hadden gevat. De 3 collegeleden kregen een petitie overhandigd met niet minder dan 1.200 handtekeningen van verontruste Brusselaars.

Wellicht heeft deze actie de deur geforceerd voor een rondetafelgesprek met de 3 kabinetten en hun resp. administraties. Dit gesprek vond plaats in juni rond, alweer, een uitgebreide nota waarin antwoorden waren geformuleerd op 5 bezwaren die men tegen het bestaan van geïntegreerde wijkwerkingen zou

kunnen opperen: (1) Hebben ze een duidelijk profiel? (2) Werken ze transversaal? (3) Hoe zit dat met hun verankering in de stad en de Vlaamse Gemeenschap? (4) Is de job van directeur binnen een geïntegreerd wijkcentrum te verantwoorden? En last but not least: (5) Hoe verhinderen dat het subsidiëren van dergelijk concept voor de VGC uitloopt op een financiële ramp? Tot op heden heeft geen enkel kabinet deze nota op een systematische en beargumenteerde wijze becommentarieerd. Het blijft bij gratuite uitspraken op de politieke scene in de trend van: „We subsidiëren geen coördinatoren want daarvan zijn er al genoeg”. Of nog: „We hebben geen vingers genoeg om de initiatieven te tellen die van een regeling op de geïntegreerde wijkcentra gebruik zouden willen maken”. Tijdens de rondetafel kwam wel de toezegging dat de kabinetten verder zouden overleggen en, als er een oplossing zou komen, die gezocht diende te worden in de begroting 2012. Een beslissing zou meegedeeld worden na de goedkeuring ervan in december.

Al die tijd bleef de onzekerheid verder knagen. Eind november kregen de collegeleden een brief met de aankondiging van het ontslag van medewerkers in 3 centra. Een paar dagen later kwam een uitnodiging voor een gesprek op het kabinet van Welzijn op 5 december. Daar kregen de centra wel te horen wat ze niet, maar niet wat ze wel konden verwachten. Dan maar de dag later gaan luisteren naar de begrotingsbesprekingen in de Commissie Algemene Zaken. Het dossier zorgde daar voor enig politiek vuurwerk en de wetenschap dat de administratie opdracht was gegeven een regeling te onderzoeken voor een aanvullend beleid voor wijkgericht werken: projectmatig, kleinschalig en, welteverstaan, toegankelijk voor eenieder die zich tot dat soort werk beroepen voelt. Voor alle duidelijkheid, een regeling voor geïntegreerde wijkcentra komt er niet. Dit standpunt werd min of meer herhaald in de plenaire debatten van vrijdag 9 december, voorafgaand aan de goedkeuring van de begroting, maar toen had het er reeds de schijn van dat er alsnog een overbrugging zou komen voor de 2 „kleine” centra die rechtstreeks in hun bestaan bedreigd worden. Wat ook geschiedde: de Buurtwinkel en het Wijkpartnerschap kregen zoals vorig jaar en voor meerdere jaren een toelage in het kader van armoedebestrijding.

Hiermee komt eens te meer de beproefde tactiek van verdelen en heersen uit de kast. Of het werkveld zich

voor de middellange termijn nog uit het verband zal laten spelen is zeer de vraag. Het is gechoqueerd door de bewering van een collegelid in de commissie als zou het de afgelopen 2 jaar al het mogelijke gedaan hebben, maar steeds op een muur gebotst zijn van de wijkwerkingen zelf. De hierboven geschetste lijdensweg geeft wel degelijk een andere lezing van de feiten. Op korte termijn is er een grote solidariteit ontstaan rond de geïntegreerde wijkcentra. Gewone Brusselaars, gekende Brusselaars, het middenveld, hogescholen, allen staan ze min of meer perplex bij zoveel bestuurlijke hardnekkigheid. Misschien begrijpen zij waar het om gaat, in tegenstelling tot hun politieke vertegenwoordigers die zich ingraven of die er onverschillig bij blijven.

In feite gaat het om een belachelijk klein dossier, zeker op het punt van centen. De uiteindelijke uitkomst is wel de lakmoesproef voor het beleid van de VGC in deze stad. Met de lijdensweg van de geïntegreerde wijkcentra is ook een toekomstig stedelijk VGC beleid gemoeid. De inzet is drieledig. De inzet is het antwoord op de vraag of het College de moed heeft hun thans verkokerde bevoegdheidsdomeinen in te schakelen in een organisatie-model dat zijn deugdelijkheid bewijst en dat tegelijk het VGC discours rond transversaliteit in praktijk brengt.

De inzet betreft het antwoord op de vraag of het de VGC nog menens is met een beleid van sociale wijkontwikkeling en (bij uitbreiding) van kansarmoedebestrijding. Het is gemakkelijk om iedere beleidsdaad als uiting van kansarmoedebestrijding te laten doorgaan. Maar een stedenbeleid dat in een dermate gedualiseerde stad wordt ingezet voor het stoppen van de stadsvlucht en dus voor „de minder kwetsbare burger die ook antwoorden moet krijgen op zijn/haar vragen”, zo'n beleid roept vragen op, tenminste wanneer je het legt langs de oorspronkelijke geest waaruit het is ontstaan.

De inzet betreft tenslotte de vraag of de VGC zich nog wenst in te schakelen in een open stadsproject (zoals ten tijde van het Sociaal Impulsfonds). Dat men in stedenfonds 2 gaat voor een gemeenschapsproject in een stadsproject is een teken aan de wand. Hier dreigt niet minder dan een zich definitief terugplooiën in de communautaire loopgraven van een oorlog die men alleen maar kan verliezen. Of is de ambitie echt niet groter dan in ieder wijkcontract minstens 1 kinderdagverblijf te realiseren? Met alle respect overigens voor de kinderdagverblijven. (ast.)

**Ieders
stem
telt**
14.10.2012

Freddy Thielemans verkondigde afgelopen week in Knack dat de inzet van de gemeenteraads-verkiezingen is "te weten komen welke projecten de Brusselaars zelf in hun stad gerealiseerd willen zien worden". **Ieders stem telt – Une voix pour tous** geeft hier alvast een aanzet toe.

Meer dan een kwart van de Brusselaars leeft onder de armoedegrens en één kind op vier groeit in Brussel op in een gezin zonder betaald werk. Het dagelijks overleven van deze gezinnen is vaak hard door slechte of onbetaalbare huisvesting, hoge energiefacturen, gemiste onderwijskansen, precaire tewerkstelling en alsmaar stijgende levenskosten die de afhankelijkheid van sociale voorzieningen doet toenemen. Ook hun directe woonomgeving is meestal niet uitnodigend om uit deze kwetsbare positie te geraken. Denk maar aan zwerfvuil en sluikstorten, gebrek aan groen- en speelvoorzieningen, verkeersoverlast, onveiligheid en weinig ontmoetingsplaatsen in de openbare ruimte. Veel van deze 'ongemakken' vallen rechtstreeks onder de verantwoordelijkheid van de lokale overheden. Tussen de arme Brusselaars enerzijds en de gemeentebesturen en de OCMW's anderzijds

MAATSCHAPPELIJK KWETSBARE GROEPEN MENGEN ZICH IN HET LOKALE VERKIEZINGSDEBAT

bestaat er echter een grote kloof. De eersten verheffen hun stem niet of nauwelijks, de laatsten luisteren niet of nauwelijks. Aan de ene kant heerst wantrouwen en ongeloof in betere tijden, aan de andere kant een gebrek aan inlevingsvermogen en te weinig daadkracht om sociale problemen bij de wortel aan te pakken. Daardoor wordt de groep van armen in de maatschappij alsmaar groter. Sommige 'arme' wijken gaan er inderdaad op vooruit, maar al te vaak ten koste van de meer kwetsbaren die men liever kwijt is dan rijk en die daardoor, vaak letterlijk, plaats moeten ruimen voor een kapitaal-krachtiger en dus beter gesitueerd kiespubliek. Zeer kwetsbare groepen daklozen en mensen zonder wettig verblijf horen in dit straatbeeld al helemaal niet meer thuis. Ze riskeren te verglijden tot een onzichtbare, rechteloze en verpauperde onderklasse die in onze samenleving volledig aan haar lot wordt overgelaten. Daarom moeten lokale besturen alles in het werk stellen om hun inwoners een menswaardig leven te laten leiden, zelfs indien ze hiertoe inspanningen moeten leveren die tot de verantwoordelijkheid van hogere overheden behoren. Lokale besturen als zorgende besturen dus, die zeker in crisistijden hun bewoners niet in de kou laten staan.

Onder het motto Ieders stem telt – Une voix pour tous wil Samenlevingsopbouw Brussel in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 14 oktober 2012 in een vijftal wijken de kloof tussen kwetsbare burgers en politiek iets kleiner maken. Verspreid over Oud-Molenbeek, de Brabantwijk in Schaarbeek, de Anneessenswijk in Brussel-stad en Kuregem en Peterbos in Anderlecht brengen opbouwwerkers in samenwerking met wijkorganisaties een 1000-

tal mensen samen en bieden ze hen de kans om in hun vertrouwde omgeving hun wensen en verzuchtingen ten aanzien van het lokale beleid te formuleren. Dit intensief bewonersproces mondt in de maand maart uit in wijkprioriteiten die dan op hun beurt worden voorgesteld aan de lokale politieke partijen die in oktober om de gunst van de kiezer dingen. Samenlevings-opbouw presenteert die wijkprioriteiten op maat en tempo van de bewoners: dialoogtafels waaruit moet blijken of politieke (coalitie)partijen bereid zijn om belangen van kwetsbare groepen in hun verkiezingsprogramma een prominente plaats te geven, wijkwandelingen waarbij toekomstige beleidsverantwoordelijken met hun neus op de wijkproblemen worden gedrukt en een post-kaartenactie die lokale mandatarissen in spe er aan hun ontbijttafel aan doen herinneren dat er in de wijken iets aan het „bougeren“ is. In september worden dan in de verschillende wijken debatten georganiseerd. Verkiezingskandidaten gaan er met elkaar in de clinch over sociale thema's en dat met de hete adem van bewoners in hun nek. Extra troef wordt de sociale stemtest – een instrument waarbij iedereen aan de hand van stellingen over sociale thema's zijn politieke voorkeur kan bepalen. Tenslotte is **Ieders stem telt – Une voix pour tous** ook een campagne om mensen op het belang van lokale verkiezingen te wijzen. Laagdrempelige informatie- en vormingssessies maken duidelijk hoe een gemeente voor de burger functioneert,

Prioriteiten Ieders Stem Telt – Anneessens

Groepsgesprek Ieders Stem Telt – Bonnevie / Molenbeek

wat er bij lokale verkiezingen op het spel staat en hoe men zijn stem in het stemhokje geldig kan uitbrengen. Daarbij zullen niet-Belgen die het recht hebben om aan de verkiezingen deel te nemen, geïnformeerd en aangespoord worden om zich in de kieslijsten in te schrijven.

Dat grote groepen in de samenleving zich niet meer vertegenwoordigd voelen door hun gekozenen is een groot gevaar voor de democratie. Ieders stem telt – Une voix pour tous zal dit democratisch tekort niet uit de wereld, laat staan uit Brussel helpen. De campagne toont wel de richting aan hoe er op lokaal vlak iets aan te doen vanuit de overtuiging dat de deelname van kansarme groepen aan het (lokale) beleid het noodzakelijke cement is van onze 21ste-eeuwse democratie.

Ieders stem telt – Une voix pour tous is een project van Samenlevingsopbouw Brussel, mee gedragen door wijkorganisaties en verschillende verenigingen in het Brusselse middenveld. Meer informatie op www.iedersstemtelt.be

Alain Storme en Katleen Vanlerberghe

(Dit artikel verscheen integraal als BDW-Opinie in Brussel Deze Week, 16.02.2012)

PETERBOXCAFÉ – „IEDERS STEM TELT” AVANT LA LETTRE

Gedurende het werkjaar 2009-2010 organiseerden de opbouwwerkers in Peterbos (een sociale hoogbouwwijk in Anderlecht) wekelijkse buurtontmoetingen in de inkomhal van de 18 sociale woonblokken van de twee huisvestingsmaatschappijen Assam en de Anderlechtse Haard. Bedoeling was om op een meer informele manier contact te leggen met de wijkbewoners en op die manier ook hun frustraties en voorstellen voor de wijk te kennen. In totaal werden er zeker meer dan 500 bewoners bereikt en kwamen er vele vragen en knelpunten in de wijk naar boven. De thema's die het vaakst werden aangehaald waren properheid, veiligheid en de inrichting van de openbare ruimte. Onder de vorm van dialoogtafels werden de bevraagde bewoners uit de verschillende woonblokken samen gebracht en werd hen de opdracht gegeven om zelf oplossingen aan te reiken voor de gestelde problemen. Op die wijze kwamen de wijkbewoners in contact met medebewoners uit andere woonblokken (wat niet steeds spontaan gebeurt in Peterbos) en werden ze op een participatieve manier betrokken in de verbetering van de fysieke leefbaarheid in hun wijk. Tijdens dit dialoogmoment kwamen er 25 bewoners meepraten. In juni 2010 werd dan – als slotmoment van dit intensief participatief proces – een wijkwandeling georganiseerd

met de verantwoordelijke beleidsactoren (huisvestingsmaatschappijen en gemeente Anderlecht). Tijdens deze wijkwandeling kregen de bewoners de kans om hen te wijzen op pijnpunten in de wijk. Vooral rond het beheer van de openbare ruimte hadden de bewoners enkele concrete voorstellen. Aan de beleidsactoren werd de vraag gesteld om kleur te bekennen rond hun verdere plannen omtrent de verbetering van de woonomgeving in Peterbos. Wanneer de uitvoering van deze plannen in 2011 op zich liet wachten, bleven de bewoners het beleid interpellieren. Een bewonersdelegatie werd afgevaardigd naar de gemeenteraad om druk op de ketel te zetten en er waren ook enkele gesprekken met bevoegde schepenen. Ondertussen is er één en ander gerealiseerd (nieuwe zitbanken, grote netheidsactie, parkeerplaatsen voor gehandicapten en de heraanleg van enkele speelterreinen) en staan er nog enkele werken in de steigers (vernieuwen voetpaden, duidelijker signalisatie in de wijk, beter onderhoud voor de openbare ruimte en meer bloemen en planten). Een mooi voorbeeld van hoe een participatief proces met bewoners tot concrete beleidsdaden kan leiden. Ook dit is het ultieme doel van *Ieders Stem Telt* naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen 2012.

G

Grundtvig-leerpartnerschap: Partea

EEN PROJECT ROND OUDERBETROKKENHEID

Voorgeschiedenis

Eind 2007 zag ik in het onderwijsblad Klasse een uitnodiging voor een info-dag over Grundtvig. Omdat ik altijd al geïnteresseerd was in het doorgeven van positieve ervaringen aan mensen die in dezelfde sector werken besloot ik mij in te schrijven. Je leert vaak veel meer uit de actieve ervaringen van anderen dan het volgen van een bijscholing waar alles te theoretisch blijft. Uiteraard kan dat ook met collega's uit je eigen centrum maar praktijkervaringen uitwisselen met Europese lesgevers lijkt mij toch een verrijkende belevenis. In Brugge kregen we een degelijke uitleg van wat Grundtvig precies inhield en daarna konden we luisteren naar praktijkervaringen van organisaties die al iets met Grundtvig deden. Vorig jaar in juli kreeg ik dan een uitnodiging voor een contactseminarie in Helsinki. Het seminarie ging over „intercultural dialogue” en er werd gezocht naar organisaties die met verschillende culturen werken. Gezien Brussel, mijn werkterrein, een „melting pot” van culturen is, besloot ik mijn aanvraag in te dienen. De bedoeling van een contactseminarie is om partners te vinden om samen een leer-partnerschap op te zetten. Via een dergelijk partnerschap kan men over de grenzen heen ervaringen uitwisselen en gezamenlijke activiteiten uitvoeren waarvan iedereen wat kan leren.

Grundtvig: Een leven lang leren

Het Grundtvig-programma is één van de vier sectorale programma's van het Europese programma „Een leven lang leren” en richt zich tot alle vormen van de niet-beroepsgerichte volwasseneducatie. Hiertoe behoren zowel het formele volwassenonderwijs en de non-formele vorming. De andere drie zijn Comenius, Erasmus en Leonardo da Vinci.

In lerende partnerschappen werken instellingen uit de volwasseneducatie uit minstens drie Europese landen aan kleinschalige projecten. De bedoeling is dat de partners aan de hand van bepaalde thema's informatie en ervaringen uitwisselen en dat de lerende volwassenen actief aan het project meewerken. De uitwisseling van ervaringen, methoden en goede praktijkvoorbeelden is erop gericht om het bewustzijn te vergroten van de ruime culturele, sociale en economische context van de volwasseneducatie in Europa.

Par-tea: Parents and teachers in intercultural dialogue

Vooraf werd ons gevraagd om onze organisatie kort voor te stellen en in de mate van het mogelijke een voorstel van eventueel partnerschap te formuleren. Gezien de beperkte tijd van dergelijk seminarie is het belangrijk om zo snel mogelijk verschillende organisaties achter één project te scharen. De avond van onze aankomst in Finland werd een soort „eurofair” georganiseerd waarbij de deelnemers per land een stand moesten opzetten met plaatselijke hapjes en drankjes. Dat gaf ons meteen de gelegenheid om op een plezierige manier met de andere deelnemers kennis te maken. Op die manier had je ook al een idee met wie het interessant zou zijn om samen te werken. Reeds op het einde van de tweede dag werden er door de organisatie op basis van de profielen groepen gevormd. In kleine groepjes werd dan overlegd waarrond een partnerschap kon opgezet worden. In mijn groep zaten vooral organisaties die uit de volwasseneducatie zoek waren naar een project rond ouderbetrokkenheid.

Er heerste een goede sfeer en al vrij snel werd ons project Par-tea boven de doopvont gehouden. De naam Par-tea is een samen-trekking van de woorden „parents” en „teacher”. Vaak merken we dat er een interculturele breuklijn bestaat tussen die twee groepen. Dit kan leiden tot wederzijds onbegrip en mistoestanden waarvan het kind het slachtoffer wordt. Met ons project wilden we vooral de kloof tussen de twee betrokken partijen dichten. Onze korte termijndoelstellingen waren:

- * bewust maken van de positieve waarden van een interculturele dialoog voor het onderwijs en van het gevoel tot een gemeenschap te behoren (samenhorigheid).
- * onderzoeken en verspreiden van creatieve methoden voor het oplossen van problemen door interactieve dialogen en communicatieve vaardigheden.
- * versterken van de dialoog tussen ouders, minoriteit en majoriteit en andere educatieven(opvoeders).
- * partnerschap tussen leraars en ouders bewerkstelligen, zelfrespect bevorderen en bewust maken van samenwerking in het voordeel van de kinderen en de gemeenschap.
- * oproepen en delen van voorbeelden van vernieuwende methodes en „good practice” die het ontwikkelen van de interculturele competentie van de gemeenschap(opvoeders) effectief, betrokken en plezierig maken
- * gebruik maken en integreren van ICT voor partnerschapcommunicatie en verspreiding, en ook ouders en leraars uitnodigen om het te gebruiken.
- * een dialooggids met een instrumentenkoffer voor interculturele dialoog creëren die gebruikt kan worden door de onderwijs-gemeenschap.

Deelnemers aan het leerpartnerschap.

De deelnemers aan het leerpartnerschap zijn :

- * Centro de profesores de Almana(Spanje)
- * Dansk Flygtningehjaelp (Denemarken)
- * Grafeio Sholikou Epaggelmatikou Prosanatolismou Gymnasiou Oinofyton (Griekenland)
- * Horn Africa Limited(Groot-Brittanië)
- * Centrul judetean de resurse si asisenta educationala suceava(Roemenië)
- * Refugees into jobs(Groot-Brittanië)
- * Inegol halk egitimi Merkezi Mudurlugu(Turkije)
- * CBE Brusselleer(België)

Het project werd eind februari ingediend door alle deelnemers maar het land van de coördinator (in ons geval Spanje) had de belangrijkste stem. Drie vertegenwoordigers van het NA (national agency) beslisten of het project gefinancierd werd. In juli kregen we definitief groen licht om met ons project te starten. Van alle ingediende projecten werd het onze als een van de betere bevonden. Het project liep over twee jaar. Tijdens die twee jaar kwamen de deelnemers een zestal keer samen om het project verder uit te werken. Begin november kwamen wij voor de eerste keer in Spanje samen.

EEN LEERPARTNERSCHAP BIJ CBE BRUSSELLEER.

Bij de aanvraag in november 2008 tijdens het contactseminarie in Helsinki, werd een ruw schema van de activiteiten opgemaakt. Toen was het echter nog vrij moeilijk om het verdere verloop van het project exact in te schatten. Bijna alle activiteiten die toen gepland waren, werden ook uitgevoerd. De intensiteit echter was sterk afhankelijk van land tot land. Bovendien werden activiteiten later bijgevoegd. In ons geval hebben wij ons vooral gefocust op ouderbetrokkenheid omdat uit de enquête bleek dat op dit vlak veel verbeterd kon worden. Blijkbaar wordt door de meeste scholen al voldoende rekening gehouden met de culturele achtergronden van de ouders (vb: kinderen mogen thuisblijven op religieuze feesten). Het project werd in twee scholen uitgewerkt en doordat wij door onze activiteiten als lesgevers veel contact met de ouders maar ook met de leerkrachten in de school hebben konden makkelijk vergaderingen met de leraren georganiseerd worden.

Het spreekt vanzelf dat een leerpartnerschap heel wat inspanningen vraagt. Naast mijn lesopdrachten was het niet altijd evident om hiervoor tijd vrij te maken. Gelukkig was

er binnen het centrum een vakwerkgroep opgericht rondom het project. Het is dan ook heel belangrijk dat het project door de hele organisatie gesteund werd om de slaagkansen te waarborgen. De activiteiten voor Grundtvig vanaf september 2010 bevatten enerzijds de mobilities en anderzijds de uitwerking van het project in Brussel.

Mobility

In november stond de eerste mobility op het programma. Twee medewerkers van Brusselleer namen hieraan deel. Tijdens een dergelijk mobility werken de coördinatoren van het partnerschap het project verder uit. Het omvat ook een cultureel luik waar aan de bezoekers op een aangename manier de gebruiken en het cultureel patrimonium worden getoond. Bovendien staan er steeds ook bezoeken aan scholen of plaatselijke initiatieven geprogrammeerd.

Foto van onze Europese gasten bij de opening van Nieuwland

De tweede mobility vond plaats in Brussel. Het Brusselleer-team is erin geslaagd om een gevarieerd en leerrijk programma in elkaar te steken. Onze bezoekers bezochten een lagere school (Klavertje Vier) om er de initiatieven die de school er neemt oinzake het overbruggen van de taalachterstand van anderstalige nieuwkomers. Zij woonden ook een Brusselleerles bij om ook te zien hoe wij hier werken. Op vrijdag waren zij aanwezig op de officiële opening van onze nieuwe lokalen in Nieuwland. Zij konden kennismaken met onze cursisten en hadden een onderhoud met Brussels minister Vanraes (voorzitter van het VGC en bevoegd voor het Brussels onderwijs). Deze werd later op de hoogte gehouden door de nieuwsbrieven. De Spaanse coördinator sprak er de aanwezigen toe.

De speech van Miguel, de Spaanse coördinator

De minister Vanraes in gesprek met de Turkse deelnemers

Inspanning en ontspanning: 2 Brusselleer-medewerkers en een leerder geconcentreerd bezig in Kopenhagen ...

Op de laatste dag werd hen de stad getoond. Ook een bezoek aan een chocoladewinkel, onze nationale trots, mocht niet ontbreken. Ondertussen had elke partner bij zijn leerders een enquête gedaan. Deze gegevens werden verzameld en becommentarieerd en op de Par-teawebsite geplaatst (www.par-tea.eu). In juni volgde een bezoek aan Griekenland en in september waren Brusselleermedewerkers te gast in Londen. Voor de mobility in Denemarken (januari 2011) is naast een medewerker ook een leerder meegegaan.

... en twee andere druk in de weer op de Londense sightseeingbus.

In 2011 waren we verder nog te gast in het Turkse Inegol (ook met twee leerders) en het Roemeense Suceava.

Partea-activiteiten in Brussel

Het Partea-project werd in twee Brusselse basisscholen uitgewerkt (Bronschool in Sint-Gillis en Voorzienigheidschool in Anderlecht)

Bronschool

De resultaten van de enquête van de ouders en de leerkrachten werden naast elkaar gelegd. Vervolgens werden de resultaten tijdens een personeelsvergadering aan de leerkrachten voorgesteld. Hieruit bleek dat er vanuit de ouders duidelijk vraag was naar naschoolse activiteiten voor hun kinderen. Daarom werd er geopteerd om organisaties uit te nodigen om uitleg te geven over dit soort activiteiten (jeugdbewegingen, gemeenschapscentra en andere lokale sportorganisaties).

Op eenentwintig maart waren er twee sessies waarop samen een veertigtal ouders aanwezig waren. Hiervan hebben dan later vier ouders

NASCHOOSE ACTIVITEITEN

- * Mijn kind spreekt nog niet genoeg Nederlands
- * Mijn kind wil meer sport en bewegen

Waar? Op school in de Bronstraat 86 A
Wanneer? 21 maart 2011
Hoe laat? 8u45 – 11u45 en 16u – 18u

Education and Culture DG

Lifelong Learning Programme

hun kinderen effectief ergens ingeschreven. In oktober wordt er nog een openklasmoment georganiseerd in de wijksschool.

Voorzienigheidschool

Ook hier werden de resultaten uit de enquête naast elkaar gelegd. Tijdens het maandelijkse oudercafé bleek duidelijk dat de ouders graag nog meer betrokken zouden zijn bij de school. Samen met leerkrachten, kinderen, ouders en buurtorganisatie werd een grootse musical opgezet. De ouders kregen een workshop in Kuregem-net om de affiche te ontwerpen.

Zij werden ook betrokken bij het vervaardigen van de kostuums...) Het resultaat was te zien tijdens een musical over diversiteit op 20 mei 2011. Vanuit de vergaderingen met ouders en leerkrachten werden keuzes gemaakt om ouder-

leerkrachtenactiviteiten te organiseren. Enkel in een van de twee scholen werd effectief een ouder-leerkrachtenvergadering georganiseerd waarin de noden van beide groepen naast elkaar werden gelegd.

Onderstaand interview verscheen in de Brucovo-flits van vorig jaar

Om te beginnen: wie ben je Idil?

Mijn naam is Idil Elmi Nur en ik ben afkomstig uit Somalië, meer bepaald Mogadishu. Ik ben sinds 2006 in België en volg ook sinds dat jaar les bij Brusselleer. Op dit moment een NT1 Tussengroep (lezen en schrijven) bij Dawie en Rekenen bij Pieter. Ik woon met mijn twee kinderen in Anderlecht.

Hoe ben je in contact gekomen met het PARTEA project?

Mijn leraar Dawie zit in de Grundtvig (project)groep. Voor het project werden er cursisten gezocht die ook kinderen hebben. In september heeft Dawie gevraagd als ik het een goed idee zou vinden om naar zo'n samenkomst te gaan. In het begin was ik niet helemaal zeker. Ik heb mijn kinderen nog nooit voor zo'n lange tijd alleen gelaten. Maar ik vond het een grote eer en uitdaging dus heb ik toch toegestemd. Ik wil altijd graag leren en de wereld zien. Naar Denemarken gaan was dus een mooie combinatie van beide. Ook wist ik dat er daar mensen uit Somalië aanwezig zouden zijn. Zo had ik de kans om hun manier van leven in een ander land te bekijken.

Wat waren je ervaringen in Denemarken?

Dat Denemarken een proper land is! Alles is er ordelijk en opgeruimd! Heel anders dan hier in Brussel. Ons hotel was in Roskilde, kortbij Kopenhagen.

De deelnemers uit de andere Europese landen waren heel open en warm. Ik heb er ook Deens geleerd. Natuurlijk was het er heel erg koud zo midden in de winter.

Maar ik heb vooral veel geluisterd en gekeken hoe verschillende culturen en gemeenschappen met elkaar proberen te communiceren. Hoe we door goed te luisteren elkaar beter kunnen verstaan. En als we elkaar beter verstaan kunnen we elkaar ook beter helpen. Het was leerrijk om te zien hoe in andere landen mensen met elkaar proberen te praten om elkaar beter te begrijpen. Daarom wil ik ook goed Nederlands spreken. Je krijgt meer kansen als je meer talen spreekt. Meer kansen om mensen te begrijpen, te kennen, een job te vinden, te studeren...

Heb je nog een boodschap voor de mensen die dit lezen?

Dat het heel belangrijk is met elkaar te (kunnen) praten en goed te luisteren. Als we andere mensen begrijpen kunnen we meer leren over hun cultuur. Ik vond het een heel leerrijke ervaring om te zien hoe andere culturen zich in Denemarken proberen te integreren.

Hoe er in de scholen daar rekening wordt gehouden met belangrijke aspecten uit de moslimcultuur zoals halal eten. Dat er een openheid bestaat om andere culturen ruimte te geven. Taal(praten) is belangrijk hiervoor.

Hieronder beschrijft haar leerkracht welk effect de deelname op zijn leerder had

"The pupil attending has shown highly increased motivation towards classes. Her learning attitude positively affected the group as a whole. Even before attending this change was noticable and became even greater upon her return. As it was the first time she travelled abroad her social skills were put to the test. Her knowledge about the workings of the educational system greatly increased. On a local as well as an European scale. It broadened her horizon immensely and it keeps her motivated ever since.". Uit de derde „newsletter“

BETEKENIS VAN EEN LEERPARTNERSCHAP VOOR DE BRUSSELLEER-CURSIST

Brusselleer is een organisatie die hoofdzakelijk met laaggeschoolde volwassenen werkt. Veel van onze cursisten zijn migranten die weinig kans krijgen om hun horizons te verruimen. Hun sociale leven speelt zich hoofdzakelijk in hun wijk af.

Een Grundtvig-mobility is een uitgelezen kans om buiten hun vertrouwde omgeving te komen. Wij kregen een zeer positieve feedback (zie ook onderstaand interview met Idil Nur, die met ons meeging naar Denemarken in januari 2010). We hebben ook gemerkt dat de cursisten die meegingen tijdens een mobility de kans hadden om hun kennis van andere talen te

verbeteren. Ook tijdens de Brusselse mobility werden cursisten ingeschakeld om onze buitenlandse gasten te laten kennis maken met hun cultuur. Dit paste uiteraard in het thema van ons project. Zo boden enkele van mijn cursisten onze gasten een Marokkaanse avond aan. Zij genoten er blijkbaar van dat ze hen deel konden maken van hun culturele gebruiken.

Onze cursisten die meewerkten aan het project in Brussel deden dit op een toegewijde wijze en voelden zich op die manier extra betrokken. Bovendien stimuleerde het hen hun ouderbetrokkenheid in de school te verhogen.

BETEKENIS VAN HET LEERPARTNERSCHAP VOOR DE BRUSSELLEER-LESGEVER

Brusselleer is een grote organisatie met een 70-tal educatieven. Het was niet mogelijk om iedereen direct bij het project te betrekken. Maar via interne nota's werd iedereen op de hoogte gehouden van het verloop. In het begin werd echter een „Par-tea“ werkgroep opgericht. Die werkgroep organiseerde de Brusselse mobility.

De inhoud van het Par-tea-project was vooral relevant voor de educatieven die werkzaam zijn binnen het scholenproject van Brusselleer. Zij werden dan ook actief ingeschakeld voor activiteiten die binnen het kader van dit Par-tea-project pasten, zoals het afnemen van enquêtes binnen de scholen en ondersteuning bij leraar-ouderbijeenkomsten. Toch is het niet altijd even makkelijk om de hele organisatie bij een leerpartnerschap te betrekken.

Misschien is dit wel een aandachtspunt indien wij in de toekomst nog eens in een dergelijk project zouden willen instappen. Nu het Par-tea-project op zijn einde loopt, is het de bedoeling dat het scholenteam bepaalde activiteiten in zijn programma opneemt

NA HET LEERPARTNERSCHAP

De coördinator van dit project heeft zich onder tussen voor een „Brede School“- stuurgroep geëngageerd. Maandelijks komt hij met andere organisaties samen om activiteiten met en voor de moeders te organiseren. Telkens wordt er geprobeerd om zowel de leerkrachten, de ouders, de buurt en de kinderen te betrekken. De brede school is een samenwerkingsverband tussen partijen die zich bezighouden met opgroeiende kinderen. Doel van het samenwerkingsverband is de ontwikkelingskansen van de kinderen te vergroten. Een ander doel kan zijn een doorlopende, en op elkaar aansluitende opvang te bieden. Onderwijs is in elk geval participant. Kinderopvang, welzijn, peuterspeelzaal, sport, fysiotherapie, cultuur, bibliotheek en andere instellingen kunnen ook een onderdeel van de brede school zijn.

Door de ouderbetrokkenheid te verhogen wordt hij of zij meer betrokken bij het reilen en zeilen van de school. In die optiek werden de ouders betrokken bij de organisatie van het schoolfeest. In het verleden werkten de scholen samen met het schoolopbouwwerk (SOW) Brussel. Het SOW organiseerde op regelmatige basis activiteiten voor de scholen en de ouders.

De projecten waar ouders sterk bij betrokken waren, werden door de scholen goed onthaald. Doorheen de jaren is de visie van SOW veranderd en werden de werknemers opgenomen in een grotere structuur, namelijk het onderwijscentrum Brussel (OCB). Het OCB werkt op vraag van de school rond verschillende thema's. Het OCB werkt voornamelijk met de leerkrachten van de vragende scholen.

Het gevolg hiervan is dat Brusselleer één van de weinige externe schoolpartners is die regelmatig met de ouders in contact komt. We vinden het dan ook belangrijk om voor, door en met de ouders activiteiten te organiseren in de school en de buurt. Het Grundtvigproject gaf daartoe een eerste aanleiding en heeft het scholenteam van Brusselleer warm gemaakt om verder projecten met de school en de ouders uit te werken. Nu het project afgelopen is kan ook de impact ervan op de organisatie en cursisten nagegaan worden. De bedoeling is nu om het project met behulp van de dialogue-guide ook in andere scholen uit te werken. Deze gids bestaat al maar wordt vertaald en zal later in 2012 voorgesteld worden.

Frank Voet – Brusselleer

Foto: Michel Demol

Project Recht op wonen voor thuislozen

OVER SPELDEN IN HOOIBERGEN, WATER BIJ DE WIJN EN FRISSE WINDEN

„Julien heeft de speld in de hooiberg gevonden!” Opgewonden komt een collega die dag het bureau binnengestormd. Julien, één van de mensen die vanuit onthaalhuis Albatros op zoek is naar een woning, lijkt met zijn gat in de boter gevallen: een studio voor 350 euro in de maand! En de eigenaar stelt geen vragen rond inkomen, de studio is proper, in orde, alles erop en eraan, iets te klein volgens de geldende wooncode, maar bon, daar gaan we nu niet moeilijk over doen...

„Ja, en Marie-Christine heeft ook iets gevonden. Wel serieus boven haar budget, maar ze rekent erop dat ze snel werk zal vinden, eens ze uit het onthaalhuis weg is.” Marie-Christine is veruit de meest moedige woningzoekster die we hier in al onze jaren permanentie gezien hebben. Gedurende een half jaar was ze letterlijk voltijds bezig met zoeken naar een woning, daarbij twee keer in de week een uur ondersteund door ons. Meestal werd ze al aan de telefoon geweigerd:

Foto: Aurelia Van Gucht

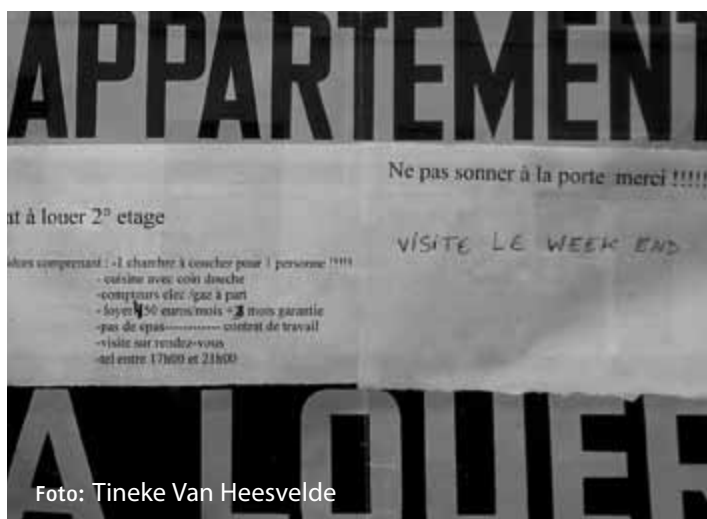
«c'est déjà loué» – een gezegde dat opvallend vaker gebezigd wordt voor kandidaat-huurders met een Afrikaans accent – of «nous n'acceptons pas de CPAS».

Maar toch... twee à drie keer per week kon ze zich gaan presenteren, meestal bij een groepsbezoek. En nu heeft ze dus iets gevonden. Hopelijk vindt ze rap werk, want de huur bedraagt meer dan 60% van haar vervangingsinkomen. Er moet niet veel gebeuren om haar strak becijferde budget onderuit te halen... En dan te bedenken dat haar (volwassen en zelfstandig wonende) dochter zich heeft moeten garant stellen ten opzichte van de nieuwe verhuurder.

Onze euforie over Julien bleek trouwens voorbarig. Enkele dagen later vernamen we van Albatros dat zijn huurcontract niet werd ondertekend. Toen bleek dat Julien nogal moest krabben om de twee maand huurwaarborg (cash) en de eerste maand huur te betalen, haakte de eigenaar alsnog af. Nochtans zou een woning van 350 € per maand perfect geweest zijn voor Juliens' pensioentje van ongeveer 1000 €. Niet getreurd en op zoek naar nóg een speld?

Bijkomende garanties en groepsbezoeken

Deze twee recente verhalen zijn illustratief voor enkele trends op de woonmarkt. Het aanbod aan betaalbare woningen is steeds kleiner geworden, de vraag steeds groter, waardoor eigenaars zich kunnen veroorloven om allerlei **bijkomende garanties** te vragen, voornamelijk om zich te vergewissen van het inkomen van de toekomstige huurder: loonfiches, arbeidscontracten... Daarnaast wil men ook garanties over de persoon zelf door bijvoorbeeld te vragen om de huidige woning te mogen bezoeken, een bewijs van goed gedrag en zeden, referenties van de vorige eigenaar, bewijzen dat men een goede huurder is... Of nog: een persoon die zich (financieel) garant stelt voor de toekomstige huurder. Iemand die op zoek is naar een woning en een laag inkomen heeft, kan zich maar beter niet te kritisch

opstellen. Na een paar maanden zoeken, doen mensen in ieder geval een fikse scheut water bij de wijn, en zijn ze bereid om veel te betalen voor woningen die eigenlijk niet voldoen.

Groepsbezoeken zijn hét fenomeen van dit laatste werkjaar. Vroeger kwam dat eerder sporadisch voor, nu is het meer de regel dan de uitzondering. Eigenlijk zijn die groepsbezoeken de veruitwendiging van een nieuwe dynamiek op de woonmarkt. Eigenaars zijn er zich hoe langer hoe meer van bewust dat ze maar te kiezen hebben uit de lange rij kandidaten, zeker als ze een woning presenteren in het „betaalbare” segment van de huurmarkt. Nu nog selectiecriteria opstellen... Zoeken naar een woning lijkt hoe langer hoe meer op solliciteren: wie kan de beste referenties voorleggen, weet zich het best te presenteren, ziet er het best gekleed uit... ? Natuurlijk gebeurde dat vroeger ook al, maar het expliciete van zo'n groepsbezoek en systematisch niet „uitgekozen” worden, dat is toch redelijk confronterend.

1 Marie-Laurence De Keersmaecker, Observatiecentrum van de huurprijzen, enquête 2010.

Cijfers

Recente cijfers in verband met de woonmarkt en armoede in Brussel, tonen aan dat deze verhalen zeker niet uniek zijn:

- * Als je ervan uit gaat dat mensen 30 % van hun inkomen kunnen besteden aan huur, dan heeft de armste helft van de Brusselse bevolking slechts toegang tot 11% van de woonmarkt.¹ Dit betekent dus logischerwijze dat een grote meerderheid van de minst gegoede helft van de Brusselaars, een te groot deel van zijn inkomen aan een verhuurder moet afgeven. Het hoeft niet te verwonderen dat er meer en meer betalingsmoeilijkheden ontstaan, en dat eigenaars achterdochtiger worden en selectiever.
- * Volgens diezelfde studie is de gemiddelde huurprijs in Brussel (591€) tussen 2008 en 2010 sneller gestegen dan de gezondheidsindex. Deze toename is vooral toe te schrijven aan de grote stijging van de laagste huurprijzen.
- * Ondertussen telt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ongeveer 8% sociale woningen en is het aantal gezinnen dat ingeschreven is op de wachtlijst groter dan het totaal aantal bewoonde sociale woningen.
- * Daarnaast zijn er ook nog heel wat publieke woningen (ongeveer 9000), eigendom van gemeenten en OCMW's. Ondanks het feit dat deze woningen door de Brusselse regering worden opgeteld bij de woningen „met sociaal oogmerk“, zijn ze meestal te duur voor mensen met een laag inkomen². Bovendien vraagt het heel wat administratieve vaardigheden om zich op alle verschillende wachtlijsten in te schrijven en ingeschreven te blijven.
- * In 2010 waren er 48 gezinnen die een beroep deden op onze woonpermanentie om te zoeken naar een woning. Dit aantal is merkkelijk lager dan het eerste jaar van de permanentie toen we nog een 100-tal verschillende

begeleidingen deden. Reden voor deze vermindering is het gebrek aan doorstroming: mensen blijven steeds langer zoeken en houden ook vol zolang er zich geen andere pistes openen. Van die 48 vonden er 22 een woning op de privémarkt, 6 een woning bij een sociaal verhuurkantoor. De andere deelnemers waren eind 2010 nog steeds in het onthaalhuis, op straat, of in een ander onthaalhuis, ziekenhuis, psychiatrie.

- * Dit is consistent met de signalen die we krijgen uit de onthaalhuizen: de gemiddelde verblijfsduur wordt langer, de onthaalhuizen zitten constant vol. Hoofdmotief voor de langere verblijfsduur is het gebrek aan betaalbare woningen.
- * Cijfers voor de thuislozensector in het algemeen werden onlangs gepubliceerd door La Strada, steunpunt thuislozenzorg Brussel.³ Na verblijf in een opvangcentrum komt minder dan een derde van de mensen terecht in een private huurwoning. 18,5% verhuist naar een andere instelling in de thuislozenzorg, 14% wordt opgevangen bij vrienden of familie. Slechts 7,6% kan genieten van één of andere ondersteunde vorm van huisvesting (sociale woning, woning via sociale verhuurkantoren, transit of begeleid wonen). Dit is totaal ontoereikend.

Positieve energie uit frisse winden

Het zal niemand verwonderen: begin 2011 zit onze werking op een absoluut dieptepunt. De mensen die bij ons over de vloer komen, moeten op korte tijd een woning vinden. Zij zijn er dag en nacht mee bezig en het vraagt ook van ons

2 Het Brussels regeerakkoord voorziet tegen 2020 15% woningen met sociaal oogmerk op het grondgebied van elk van de 19 Brusselse gemeenten.

3 La Strada, Centrale registratie voor de onthaalhuizen en centra voor dringend onthaal in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Gegevens over de opvang van thuislozen in 2010.

enorm veel energie om er telkens weer voor 100% voor te gaan. Elke weigering komt hard aan en wij staan klaar om de klappen mee op te vangen, te relativeren en weer de nodige motivatie te geven om verder te zoeken. Het wordt steeds moeilijker om dat op te brengen. Ook bij onze vorming „wij willen woonst”, krijgen we het vervelende gevoel dat we wel de mogelijkheden kunnen uitleggen om aan een woning te geraken, maar dat we er telkens ook bij moeten vertellen dat er lange wachtlijsten zijn, of bepaalde selectiecriteria en dat de „mogelijkheden” dus vooral op de privémarkt liggen waar de concurrentie bikkkelhard is. We hebben ook heel sterk het gevoel dat we ondertussen wel weten wat de drempels zijn die thuislozen ondervinden bij het zoeken naar een woning, maar hebben te weinig tijd en slagkracht om deze informatie ten volle te benutten. En bovendien... de mensen moeten een woning vinden om weg te kunnen uit het onthaalhuis, en dus gaan we door.

De SWOT geSOST⁴

Op zoek naar mogelijkheden om uit deze impasse te geraken, vinden we wat houvast in de methodiek van Solution Focus. Met dit denkkader gaan we aan de slag in ons team. Heel simpel uitgedrukt leer je met Solution Focus, in te zoomen op de oplossing. Gooi alle ballast overboord en denk na over waar je wil uitkomen: wat wil je bereiken en hoe breng je dat mirakel stap voor stap dichterbij? De SWOT werd geSOST: in plaats van te kijken naar zwaktes en bedreigingen, concentreren we ons op sterktes, mogelijkheden en noodzakelijke stappen om ons doel te bereiken. Het is een verademing om te kunnen nadenken over doelstellingen zonder telkens verlamd te worden door alle „ja maars” en praktische bezwaren. En het is ook

verhelderend: we kunnen nog honderd jaar permanentie blijven doen, maar als we er niet in slagen fundamentele veranderingen te bekomen, zal onze doelstelling: „thuislozen hebben toegang tot een degelijke woning in Brussel” nooit dichterbij komen.

We hertekenen op dat moment onze werking: het zwaartepunt moet liggen bij het streven naar structurele verandering. We willen heel veel tijd investeren om die veranderingen na te streven samen met de groep die bij uitstek de nadelen ondervindt van de manier waarop de huisvesting momenteel georganiseerd is in ons land: de thuislozen die op zoek gaan naar een woning. Dit doen we op verschillende manieren: via Atelier Caricole, via de thuislozentoets en via beleidsbeïnvloeding en actie.

Atelier Caricole

Het centrum van onze werking is Atelier Caricole. Dit is een samenwerking tussen de vroegere groepspermanentie en ARA, de vereniging waar armen het woord nemen gekoppeld aan de thuislozensector.

Elke dinsdagnamiddag komen we samen bij Hobo, een dagcentrum voor thuislozen dat samenwerkt met de meeste Brusselse onthaalhuizen. Het eerste uur kan er rustig gezocht worden naar woonst via internet, kranten, ... Daarna is er een open creatieve ruimte die op heel veel manieren kan ingevuld worden: uitwisseling, discussie, creatieve verwerking, schrijven, bloggen, acties voorbereiden, opvolgen van politieke actualiteit... Zo hebben we ondertussen een filmpje gemaakt over de toewijzing van gemeentewoningen, dat we ook op onze blog publiceerden. Daarnaast hebben we ook brievenbussen geknutseld voor een actie van ARA, bereiden we samen een stadswandeling voor om niet-Brusselaars te

⁴ SWOT: Solutions, Weaknesses, Opportunities and Threats
SOS: Solutions, Opportunities and Steps. (eigen toepassing van de theorie van Solution focus)

laten kennismaken met de wooncrisis in Brussel. En tenslotte organiseerden we ook het ontbijt voor de leden van de commissie huisvesting (zie verder). Onze droom is dat hieruit een (min of meer vaste) groep thuislozen ontstaat die het woord kunnen/durven nemen en erkend worden als gesprekspartner.

Foto: Lien Gijbels

Thuislozentoets

Om een stap verder te gaan met de ervaringen van thuislozen die op zoek gaan naar een woning, werken we aan een nieuw instrument: de thuislozentoets. We vertrekken van de drempels die thuislozen moeten overwinnen

om aan een woning te geraken en draaien de redenering om. Onze uitgangsvraag wordt dan: waaraan moet de maatschappij (en de huisvestingsmarkt in het bijzonder) voldoen om toegankelijk te zijn voor thuislozen, een van de meest kwetsbare groepen in onze samenleving. Wij gaan ervan uit dat maatregelen die de huisvestingsmarkt toegankelijker maken voor thuislozen, goed zijn voor iedereen. (zoals een goede mobiliteit en toegankelijkheid kan getoetst worden door personen met een fysieke handicap). De toets moet dus vooral helpen nadenken over de toegankelijkheid van diensten en beleid voor thuislozen op zoek naar woonst.

We maken een onderscheid tussen verschillende soorten drempels voor toegang tot een degelijke woning voor thuislozen. Daarbij gaan we uit van mensen die "er klaar voor zijn" om terug zelfstandig te gaan wonen, al dan niet met begeleiding.

Ten eerste zijn er de drempels die te maken hebben met de huisvestingsmarkt, zowel privaat als publiek. Vervolgens bekijken we de hindernissen veroorzaakt door bureaucratische procedures en onaangepaste dienstverlening. En ten slotte onderscheiden we de persoonlijke drempels, die te maken hebben met de achtergrond en de beleving van het individu.

In het najaar hebben we deze drempels opgelijst en telkens bekeken wat er moet veranderen. Hoe zou een systeem eruitzien waarin deze drempels niet bestaan?

Op deze manier werden een twintigtal drempels en toetsen opgesteld. Zo bijvoorbeeld kan een gereguleerde huisvestingsmarkt er voor zorgen dat de huurprijzen betaalbaar worden of kan een eenvoudig inschrijvingssysteem voor publieke woningen ervoor zorgen dat ook mensen met minder administratieve vaardigheden aan de top van de wachtlijst kunnen geraken.

Dit voorjaar gaan we met de thuislozentoets bij een aantal onthaalhuizen en diensten begeleid wonen langs om (via groepsinterviews)

te zien of de toets nog kan aangevuld en verfijnd worden, alvorens hem ruimer bekend te maken en te gebruiken.

Beleidsbeïnvloeding en actie

Beleidsbeïnvloeding en actie vertrekken zoveel mogelijk vanuit de basiswerking. Hiervoor gaan we vaak in coalitie met andere verenigingen (hierover meer in op pagina 21). Daarbuiten werken we ook samen met de bredere beweging voor het recht op wonen, voornamelijk via de Brusselse Bond voor het Recht op Wonen (BBRoW). Zo werken we al jaren dossiers uit met de werkgroep ervaringsuitwisseling van de BBRoW, bijvoorbeeld rond de moeilijkheden met de huurwaarborgregeling, de dienstverlening van de OCMW's op het vlak van wonen, de toegankelijkheid van publieke woningen voor mensen met een beperkt inkomen, enz...

Tineke Van Heesvelde

Samenlevingsopbouw en thuislozen: korte historiek

2002 tot 2004: pilootproject „uitbreiding begeleid wonen”⁵

In 2002 lanceerde de toenmalige minister van Welzijn, Mieke Vogels, een pilootproject in 6 regio's. Voor Brussel werd dit opgepakt door CAW Archipel. Hierin werd onder andere onderzocht hoe, vanuit het werkveld, de beleidsdomeinen wonen en welzijn beter op elkaar konden afgestemd worden: vlottere toegang voor (begeleide) thuislozen tot sociale woonst, uitbreiding van de ondersteuning voor sociale verhuurkantoren, preventie van uithuiszetting...

⁵ Opbouwwerk Brussel, jg 20, nr. 82, Pilootproject thuislozensector krijgt opvolging binnen het opbouwwerk, p. 15 tot 22

Foto: Lien Gijbels

Uit dit onderzoek bleek dat er op al deze domeinen nog heel wat werk aan de winkel was en dat er bovendien nood was aan een dienst die thuislozen zou ondersteunen in hun zoektocht naar een woning. Hiervoor werd een beroep gedaan op Samenlevingsopbouw Brussel.

2005 tot 2008: huisvestingsdienst voor thuislozen ⁶

Het project „drempels op de private huurmarkt: thuislozen” werd eind 2004 opgestart door Samenlevingsopbouw Brussel, in nauwe samenwerking met CAW Archipel en dan vooral onthaalhuis Albatros en De Schutting, begeleid wonen voor thuislozen. Later werd het aantal doorverwijzers systematisch uitgebreid met andere onthaalhuizen.

Naast het individuele zoeken naar woonst, werd ook steeds gezocht naar manieren om structurele drempels aan te pakken. Dit was een van de redenen voor de oprichting van een werkgroep ervaringsuitwisseling binnen de Brusselse Bond voor het Recht op Wonen. Binnen deze groep van eerstelijnswerkers worden praktijken uitgewisseld, worden knelpunten vastgesteld en wordt er gezocht naar structurele oplossingen. De groep heeft een aantal dossiers geïnitieerd, vaak verder uitgewerkt in andere werkgroepen binnen of buiten de BBroW. In maart 2005 werd ook de actiegroep „SOS Logement” opgericht. Hiermee wilden we het beleidsbeïnvloedend werk laten vertrekken vanuit de mensen die de problemen aan den lijve ondervonden. Door allerlei omstandigheden kwam deze groep maar moeilijk van de grond.

2009 tot 2011: permanentie, vorming, beleidsbeïnvloeding en actie ⁷

De ervaring met SOS Logement heeft ons in elk geval geleerd dat een groepswerking met thuislozen een serieuze investering vraagt. Met de aanwerving – begin 2009 – van een extra personeelslid voor het project, openden zich nieuwe mogelijkheden op dat vlak. Onze werking berustte vanaf dan op vier evenwaardige pijlers: permanentie, vorming, beleidsbeïnvloeding en actie. Er werd vanaf dan ook veel meer aandacht besteed aan het groepsaspect, wat zich ook vertaalt heeft in een zeer nauwe samenwerking met ARA, de vereniging waar thuislozen het woord nemen.

Tineke Van Heesvelde

6 Opbouwwerk Brussel, jg 25, nr. 96, Wij willen woonst, thuislozenproject vier jaar later, p. 21 tot 26

7 Terzake Cahier, maart 2010, Drempels op de private huurmarkt, p. 54 tot 58

Foto: Lien Gijbels

Praten met het Brussels Woonbeleid

EEN NETWERK IN ACTIE!

Vanaf september '09 is Christos Doulkeridis de nieuwe Brusselse staatsecretaris voor Huisvesting. Een ambitieus regeerakkoord werd opgesteld. Pure noodzaak. Meer en meer personen en gezinnen vinden geen betaalbare woning meer of moeten zich tevreden stellen met ongezonde, dure, kleine woningen. De huisvestingscrisis lijkt een straatje zonder eind en zit vastgeketend in een negatieve spiraal.

We staan in grote mate achter dit regeerakkoord, de uitvoering ervan is broodnodig en als je het ons vraagt mag het nog een stapje verder gaan. We besluiten daarom om vanuit Samenlevingsopbouw Brussel samen met verschillende verenigingen van dichtbij het Brussels Huisvestingsbeleid op te volgen en te interpellieren. We worden hiervoor ondersteund door de Brusselse Bond voor het Recht Op Wonen (BBRoW).

De BBRoW en enkele Brusselse Verenigingen Waar Armen Het Woord Nemen (VWAWN), namelijk Alarm, Ara en de Buurtwinkel en de Spaar –en aankoopgroep La Clé organiseren zich en het project gaat van start.

Ondertussen zijn we drie jaar verder en is er een sterk netwerk ontstaan van verenigingen met mensen die vanuit hun eigen ervaringen willen opkomen voor het Recht op Wonen in de stad. Het netwerk bestaat uit bewoners die met een specifieke deskundigheid in gesprek durven gaan met de staatssecretaris voor huisvesting en de leden van de commissie huisvesting van het Brussels Parlement. We hebben omwegen genomen, zijn over de grens gegaan en hebben onszelf in vraag moeten stellen. Hieronder vindt u een kort relaas over waar we nu staan en hoe we daar gekomen zijn, met doordachte en toevallige stappen.

De verenigingen en de politiek ontmoeten elkaar – het eerste afspraakje

In het najaar van 2009 gingen we met de verschillende verenigingen op bezoek in het Brussels Parlement. We kregen er een rondleiding en de werking van het parlement en de verschillende commissies werd uitgelegd. We vonden het belangrijk om de deelnemers eerst kennis te laten maken met de politieke werking alvorens hen echt voor de leeuwen te gooien.

Eind januari 2010 werd er een Nieuwjaarsontbijt georganiseerd. De bedoeling was om ontmoeting te organiseren tussen de commissieleden en de verschillende deelnemers. Vroeg in de ochtend kwamen we allemaal samen in het diensten-centrum het Anker in het hartje van Brussel. Heel wat commissieleden waren nieuwsgierig genoeg om ons te ontmoeten. Ze kregen een koffiekroeg en een plaatsje aan een tafel waar ze konden kennismaken met de deelnemers. Een persoon van La Clé en iemand van Alarm kregen het woord. Ara, de vwawn voor thuislozen, zorgde voor het decor. Ze stelden hun modelhuis op. Dit huis werd gebouwd door een groep thuislozen vanuit hun eigen ervaringen, ze wilden de huisvestingsproblematiek in Brussel in beeld brengen. Met dit decor als achtergrond werden de gasten uitgenodigd om samen te poseren voor een fotograaf. Als mensen in armoede in contact komen met het beleid, staan ze meestal mijlenver van elkaar. Deze keer was het anders en de eerste ontmoeting tussen de commissieleden en de leden van de vwawn was een feit.

Deze 2 activiteiten waren de opstart van dit project. De verdere loop van het project gaat verder in verschillende sporen.

De opvolging van de commissie

In de beginperiode van het project gingen we elke 2 maanden naar de commissie huisvesting. We kozen een moment waarbij vragen gesteld werden die dicht bij de interesse van de mensen uit de verenigingen lagen. Daarna gaven we een terugkoppeling in een apart lokaal, zodat iedereen op de hoogte was van wat gezegd werd. We bediscussieerden de topics in groep. Iedereen kreeg hier het woord en de mogelijkheid om vragen te stellen. Belangrijk was, dat alle mensen wisten waarover gepraat werd en zelf hun gedacht konden zeggen. En na het serieuze werk namen we de tijd om uit te wisselen bij een boterham, een tas koffie en een informele babbel. Ondertussen is het niet meer nodig om in dit ritme naar de commissie te gaan, de eerder passieve houding die we daar aannamen en de tijdsdruk voor de deelnemers zorgt dat we onze energie nu focussen op de eigen acties.

Formele en informele ontmoeting

De formule van informele ontmoeting bij een ontbijt scoorde zo goed dat we er een vaste activiteit van gemaakt hebben. Dit jaar kregen, voor de derde keer op rij, de leden van de commissie samen met een koffiekoek en yoghurt enkele verhalen te verteren vanuit de mensen die een zoektocht naar een degelijke woonst aan den lijve ervaren. De ontmoeting verliep zeer persoonlijk, zowel bij de commissieleden als bij de leden van de verenigingen zag je aarzeling en spontaniteit. De gesprekken kwamen vaak niet meteen op gang, maar eens het ijs gebroken was, werd er wel uitgewisseld. Opvallend is dat het gesprek vlotter ging voor diegenen die al eerder deelnamen aan activiteiten, zowel bij de leden van de Commissie als bij de leden van de Verenigingen.

Vervolgens willen we zelf ook vragen op de politieke agenda plaatsen. In het begin werd dit gedaan door de *Groupe des Marrons*,

Foto: Lien Gijbels

opgericht „om de kastanjes uit het vuur te halen“. Ze kwamen elke maand samen, bereidden de bezoeken aan de commissie voor en formuleerden vragen. De groep bestond uit afgevaardigden uit de verschillende verenigingen en werd inhoudelijk ondersteund door Samenlevingsopbouw Brussel en de BBroW.

Vanuit de individuele ervaringen kwamen heel wat knelpunten naar boven. Deze toetsten we aan het regeerakkoord. 10 beloftes uit het regeerakkoord hebben onze aandacht, met de grote groep werden deze beloftes besproken en 4 punten werden uitgekozen. We verdiepen ons in de verhuis -en installatietoelage voor mensen die verblijven in onthaalhuizen en transitwoningen. De bouw van sociale woningen voor grote gezinnen, het voorkomen van uitdrijvingen zonder herhuisvesting. En tenslotte is de aanpak van leegstand een belangrijke prioriteit.

Zelf vragen formuleren is niet evident, de discussies die gevoerd worden gaan voor de ene persoon te snel, voor de andere te traag. We blijven er daarom op letten dat ieder individu en de groep vooruit gaan. Terwijl de oplossingen op het eerste zicht evident lijken, blijken ze bij nader inzien veel complexer. We willen zelf vragen blijven stellen, maar uit ervaring bleek dat de werkgroep Marrons snel een redelijk toegankelijke groep werd. Nieuwe mensen konden moeilijk aansluiten bij de inhoudelijk zware discussies. Uit vrees om de grote groep te verliezen, werd gekozen om meer thematisch te werken en op zoek te gaan naar mogelijkheden om iedereen binnen de eigen competenties vragen te laten stellen of het woord te geven. De 4 thema's blijven de aandachtspunten wanneer we het Brusselse beleid bespreken.

De leden van de verenigingen vormen een zeer diverse groep, ieder met een verschillende achtergrond, eigen ervaringen in het zoeken naar woonst, met persoonlijke belangen en met andere antwoorden op de wooncrisis. Een ding hebben ze gemeenschappelijk, ze ijveren voor

Foto: Bram Reekmans

een degelijke betaalbare woonst voor zichzelf en voor anderen. Ons doel is om die mensen een stem te geven en deze verhalen tot bij het beleid te brengen. Tijdens de actieweek die in juni 2011 werd georganiseerd om het tekort aan sociale woningen aan te kaarten lieten we alle mogelijkheden open. Het werd een zeer intensieve week, met als resultaat niet alleen woorden: een lied, t-shirts, postkaarten, filmpjes, een hexayurt, ... en inhoudelijke discussies die allen samen leidden tot een debat waar de Staatssecretaris zichtbaar geraakt was zowel door de sterkte van de vragen uit het publiek als door de dynamiek tussen de deelnemers.

Op dit moment wordt verder gewerkt onder andere binnen ons eigen Atelier Caricole. We schrijven brieven, maken brievenbussen en nodigen hiermee de mensen in de onthaalhuizen uit om hun verhaal te doen aan de minister. We maken filmpjes en zoeken op basis van de andere deelnemers naar mogelijkheden waarop mensen op hun eigen manier expressie kunnen geven aan hun ervaringen. Deze verhalen verzamelen we op de blog <http://studiocaricole.org> en worden nu meegenomen in andere acties. Bijvoorbeeld in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen.

Bouwen aan een netwerk

Elke vereniging heeft een specifieke eigenheid en allen hebben ze al een eigen weg afgelegd. Toch hebben ze gemeenschappelijk dat ze hun ervaringen met betrekking tot de huisvestingsproblematiek op politiek niveau willen brengen. We bekijken beleidsparticipatie hier als een proces, zowel op individueel als op groepsniveau. Elke vereniging wordt op een andere plek in het proces geplaatst. Ze heeft lokaal een sterk uitgebouwde werking of staat aan het begin van een project. De dynamiek die hierdoor ontstaat, werkt versterkend voor de verschillende verenigingen. Terwijl de ene zich gesteund voelt in de ervaring van de andere, heeft de andere het gevoel dat nieuw bloed, nieuwe energie een verfrissend perspectief op de situatie kan geven.

Foto: Lien Gijbels

We waken erover dat in elke lokale vereniging het project ook afzonderlijk wordt uitgelegd en bediscussieerd. Daarnaast is ook de ondersteuning van actieve burgers nodig om een krachtige dynamiek te blijven behouden. Vrijwilligers geven bijdrage op diverse manieren, via muziek, maken van hapjes, rondrijden met tenten, helpen bij de mobilisatie, enz.

Via verschillende acties en activiteiten op verschillende niveaus ontstaat een platform.

Thuislozen, gezinnen met een laag inkomen, nieuwkomers en ondersteunende buurtbewoners slaan de handen in elkaar en nemen een engagement op. Elke deelnemer ervaart aan den lijve hoe groot de huisvestingsproblematiek is in Brussel. Ze nemen zelf initiatief om toch een goede betaalbare woning te kunnen bekomen. Door hen in groep samen te brengen wordt deze individuele zoektocht minder zwaar en ontstaat er interactie op verschillende niveaus. De stap om met een groep ook een politiek engagement op te nemen is niet altijd evident, maar wel logisch.

Door de frustratie die onvermijdelijk is bij het zoeken naar een woonst, doordat de huisvestingscrisis er is, ontstaat de behoefte om het probleem niet enkel individueel aan te pakken, maar ook om op te komen voor alle andere inwoners van de stad die dezelfde problemen ervaren.

Door de actualiteit die besproken wordt, door de interactie en de dynamiek in de groep, door de link te leggen tussen verschillende lokale projecten en het politieke niveau, wordt de stem van elke deelnemer en elke vereniging versterkt en kunnen we hopen dat er voldoende aandacht zal zijn voor de meest kwetsbare groepen in de stad. Samen werken we aan een sociaal en participatief gecorrigeerd huisvestingsbeleid.

Lien Gijbels

Foto: Lien Gijbels

Woonwinkel Lemmens – een praktijk verhaal

In tijden van crisis zelf sleutelen aan de woonkwaliteit van je woning

Artikel 23 van de Belgische Grondwet: „ieder heeft het recht een menswaardig leven te leiden. Dit recht omvat het recht op een behoorlijke huisvesting”

Voor wie in Anderlecht door de Kuregemwijk wandelt en een blik werpt achter de venster-glazen zal snel merken dat de huisvestings-situatie van vele mensen schrijnend is. Kuregem deelt mee in de huisvestingscrisis die Brussel teistert. En dit vertaalt zich ook naar de kwaliteit van de woningen. Het gaat om een oud woning-park, een groot gedeelte werd voor de tweede wereldoorlog gebouwd. Kuregem was jarenlang gekend voor zijn relatief lage en nog betaalbare huurprijzen. De keerzijde van de medaille is dat eigenaars niet investeerden in de huurwoningen.

„We have a dream”, van bij de start leefde de droom om aan de slechte kwaliteit van woningen in de Lemmensbuurt te sleutelen.

Er werd geopteerd voor een samenwerking met de verschillende organisaties in de buurt. Infiltreren in dit netwerk heeft de eerste jaren wat energie gevraagd, maar levert een mooi resultaat op. Gezamenlijk engagement rendert en biedt de kans om verschillende projecten met verschillende dynamieken te ontwikkelen.

PARTNERS

In het Wijkcontract Lemmens (2007-2011) was Samenlevingsopbouw Brussel met de Woonwinkel verantwoordelijk voor de op te zetten activiteiten, maar werden er afspraken gemaakt en werden verantwoordelijkheden gedeeld. Er werden afspraken gemaakt met Cosmos, Cactus, Walala, Walalou, Euclides, Ulac, KIK, Actes & Paroles, Convergences en Logement Pour Tous, allen organisaties uit de buurt die mee zouden instaan voor het aanbrengen van publiek. Het partnerschap ging verder over het inrichten van wijkinfrastructuur met Cactus, Wallala en de preventiedienst van de gemeente.

VORMING OP MAAT

„Het” aanbod van de woonwinkel is de vorming op maat voor kleine herstelwerken thuis. Rond één of meerdere specifieke technieken kan je in de woonwinkel een vorming volgen. Het thema wordt door de deelnemers zelf aangebracht. Door de vorming in praktijk toe te passen worden hierdoor enkele herstellingswerken niet alleen

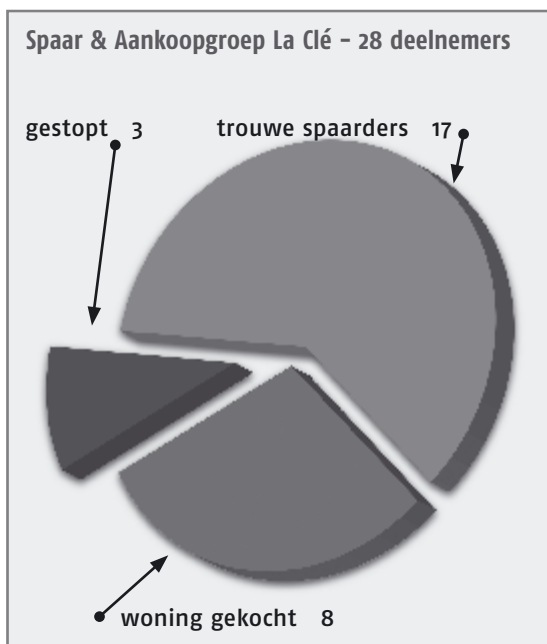

vlugger aangepakt. Het maakt ook een groot verschil in kostprijs.

Er kwam van bewoners de vraag naar praktische vorming. Hoe mijn waterkraan die lekt herstellen, hoe ontstoppen, een kraan vervangen, Na een inbraak was er vraag naar het vervangen van een slot op de deur. Verder kwamen aan bod: elektriciteit, herstellen van een deur, maken van kleine meubelen, een zelfbouwpakket van keuken installeren, behangen, lekkende wc herstellen, dakvenster, volledig opnieuw betegelen van badkamer & keuken, traphal vernieuwen en verlichting aanbrengen, verwarmingsinstallatie die niet meer functioneert, buitendeur slot herstellen en / of volledige buitendeur vervangen, loshangende stopcontacten vervangen. Een 300 tal personen per jaar namen deel aan de vorming. Technisch advies aan huis was weggelegd voor de deelnemer aan de vorming. Per jaar werden 85 huisbezoeken afgelegd om meer uitleg te geven aan bewoners die kleine herstelwerken uitvoerden.

ENERGIE

OCMW cliënten werden op vrijdagmorgen onthaald voor specifieke vragen rond hun energiefactuur. Er werden heel praktische vormingen en tips gegeven om energie te besparen. De opbouwwerker verantwoordelijk voor energie en de technische medewerker nemen de energiefactuur onder de loupe. Waarom is er hier een te hoog verbruik? Ligt het aan de consument die nogal veel energie verbruikt of is er veel tocht in de woning? Welke factoren zijn oorzaak van deze hoge facturen? De technisch medewerker doet een bezoek aan huis. 145 gezinnen konden hiervan per jaar gebruik maken. Er werd ook vorming aan huis georganiseerd. Hoe beter isoleren? Waar lampen vervangen door spaarlampen? De frigo die uitbolt, omdat de dichting het laat afweten, een folie aanbrengen achter de radiator, allemaal tips

die nuttig zijn om je energiefactuur te doen dalen. Er waren telkens 5 gezinnen aanwezig en te gast bij het onthaalgezin.

DROOMWONING REALISEREN VIA SPAAR- & AANKOOPGROEP LA CLÉ

Woningen zijn niet alleen van slechte kwaliteit, maar zijn vaak ook te duur. Het ontbreken van instrumenten om de huurprijs betaalbaar te houden maakt dat gezinnen met een beperkt inkomen meer dan de helft van hun inkomen aan huur besteden. De prijs voor een woning met meerdere slaapkamers is op de private huisvestingsmarkt onbetaalbaar geworden. Gezinnen van niet Belgische oorsprong en politiek vluchtelingen, of gezinnen met een OCMW-uitkering krijgen niet altijd het vertrouwen van een eigenaar en worden vaak geweigerd als kandidaat huurder. En het feit een gezin te zijn met veel kinderen is ook vaak een obstakel en reden tot weigering door de huisbaas.

Deze grote gezinnen kunnen verder ook nog amper terecht in het segment van sociale huisvesting. Hoewel ook de prijs van de koopwoningen in Brussel fors is gestegen, blijft kopen vaak de enige oplossing voor veel van deze gezinnen met een laag inkomen. Daarom werd van bij de start van woonwinkel Lemmens de mogelijkheid onderzocht om via het systeem van een Spaar- en Aankoopgroep gezinnen te begeleiden naar de aankoop van een woning. Met de hulp, de ervaring en deskundigheid van CIRE en Buurthuis Bonnevie in Molenbeek, konden we al snel in 2009 met een eerste Spaar- en Aankoopgroep, La Clé, van start te gaan.

SOLIDAIR SPAREN

Gezien de steeds stijgende huurprijs slagen gezinnen met een laag inkomen er niet meer in om een reserve aan te leggen om een eerste voorschot, tussen de 5 à 10% van de koopsom, te kunnen betalen bij de notaris. Het is hier dat het schoentje wringt en de Spaar- en Aankoopgroep een oplossing kan bieden. Het idee van solidaire spaargroepen komt overgewaaid uit Afrika en Azië. De bevolking hier had weinig vertrouwen in de banken van de kolonistator. En de koloniale

bank van haar kant sloot grote delen van de bevolking uit bij haar werking. Daardoor ontstond er, onder vrienden en familie, in het eigen dorp of gemeenschap, een spaar- en kredietformule, de tontine. Een eigen vorm van microfinanciering, gebaseerd op onderling vertrouwen en onafhankelijk van de grootbank. Het systeem van de tontine is genoemd naar de gouverneur van de Banque Napolitano, in 1650 door kardinaal Mozanini aangesteld ten dienste van de koning van Frankrijk en grondlegger van een vernuft systeem van sparen in groep. Het systeem, zoals toegepast bij de spaar- en aankoopgroep komt erop neer dat een groep van gezinnen afsprekt elke maand een afgesproken bedrag (bij La Clé was dit 75 EUR) op een gemeenschappelijke rekening storten. Op deze manier ontstaat er een grotere som geld waarop een gezin dan bij wijze van krediet beroep kan doen om bij de aankoop van een huis het eerste voorschot bij de notaris te betalen. Een samenwerkingsakkoord met het Brussels Woningfonds zorgt er dan weer voor dat dit geleende bedrag bij het woonkrediet wordt gevoegd en wordt teruggestort op de gemeenschappelijke rekening.

Na 2,5 jaar solidaire spaar- en aankoopgroep La Clé, mogen de resultaten er zijn. 28 gezinnen stichtten de feitelijke vereniging La Clé, en ieder gezin ging het engagement aan om elke maand 75€ te storten, tot het einde van het project in december 2012. Dit engagement werd ten grote dele nagekomen, ook door de gezinnen die in de loop van de rit een woning hadden gekocht. Slechts vier gezinnen haakten af. Voor 8 families was La Clé de aanzet naar een eigen koopwoning:

- * Koppel met drie kinderen
- * Gezin met vier kinderen
- * Alleenstaande moeder met vier kinderen
- * Gezin met zeven kinderen
- * Alleenstaande man met 1 kind
- * Gezin met drie kinderen
- * Alleenstaande moeder met drie kinderen

Voor de 17 andere families was La Clé een aanleg van een spaarpot, waar ze anders nooit toe zouden zijn gekomen. De Woonwinkel heeft een belangrijke bijlage geleverd in de permanente vorming en begeleiding bij de zoektocht naar aankoop van een woning. Deze kennis is belangrijk, ook al heeft men geen woning gekocht. Waarop moet je letten bij de aankoop of het huren van een woning? De technisch medewerker gaf uitvoerig advies. Vele nutteloze kosten van een expert konden hierdoor vermeden worden. De Brusselse Wooncode en de rechten en plichten van eigenaar en huurder werden toegelicht. Elk gezin leerde hoe ze een branddetector moest plaatsen. Er werd een weg gezocht in het doolhof van de administratieve verplichtingen en enkele gezinnen konden op deze manier ook hun huisvesting als huurder verbeteren. De groep La Clé voerde mee het debat rond huisvesting met de actievoerders van Les Marrons (zie vorig artikel). Ze brachten een bezoek aan het Brussels Parlement en kregen een genuanceerd en realistisch beeld over het Brusselse huisvestingsbeleid. Uit de bevraging van de leden van de Spaar- en Aankoopgroep bleek dat voor iedereen, ook de leden die geen woning hebben gekocht, de infosessie en technische uitleg zeer waardevol waren.

Gezinnen die nog niet konden kopen maakten uitvoering kennis met Community Land Trust CLT. Ze blijven solidair sparen en ijveren om hun droom van een betaalbare kwalitatieve woning waar te maken in een coöperatief project.

De plechtige opening die niet plaats vond

De gemeente Anderlecht was bereid om in het kader van het Wijkcontract Lemmens mee op zoek te gaan om op een goedkope manier woningen te verwerven voor deelnemers van de solidaire Spaar- en Aankoopgroep La Clé. De leegstand en verkrotting in de buurt rond het Lemmensplein zou worden aangepakt door woningen te onteigenen en ze voor een lage

kostprijs aan leden van La Clé te verkopen, die op hun beurt bereid waren ze te renoveren. Verzet van eigenaars en lange procedures van onteigening maakten het project onzeker en bij het einde van het Wijkcontract was het duidelijk dat dit project niet kon worden uitgevoerd.

Hand in hand met groep Les Marrons en Brusselse Bond voor Recht op Wonen

Brussel is geconfronteerd met een enorme huisvestingscrisis. Veel gezinnen wonen te klein in woningen van slechte kwaliteit en betalen steeds maar stijgende hoge huur en energie prijzen. Vooral de kansarme gezinnen worden het ergst gestraft.

Samenlevingsopbouw Brussel en De Brusselse Bond voor Recht op wonen organiseren met de groep Les Marrons activiteiten waar kansarme bewoners kunnen opkomen voor hun Recht op wonen.

Er was een deelname aan activiteiten van het Ministerie van de huisvestingscrisis, er was een bezoek aan het Brussel Parlement en het opvolgen van de commissie huisvesting van het Brusselse Parlement. Alle deelnemers van Kuregem werden aangespoord tot deelname via de Woonwinkel en de Spaar- en Aankoopgroep La Clé. Enkele activisten zijn steeds bereid en kunnen gemakkelijk opgetrommeld worden tot deelname aan de activiteiten van groep Les Marrons. Lovenswaardig dat ze niet enkel opkomen voor hen eigen belangen, maar uit solidariteit de groep komen versterken. Het geeft hoop om *politiek* gehoord te worden. De Woonwinkel fungeert hier als motor tot politieke actie.

Politiek luik op gemeentelijk niveau door atelier wonen

Er werd beleidsmatig gewerkt in samenwerking met de Brusselse Bond voor Recht op Wonen. Het gemeentelijk reglement voor toewijzing aan wonen werd aan onderzoek onderworpen. Meer transparantie leek noodzakelijk. Nota's werden opgemaakt en het gemeentelijk

reglement werd aangepast. De bewonersgroep voelt zich hierdoor versterkt. Er waren ook heel veel klachten over de kwaliteit van de woning. Herstel & onderhoudswerken werden nauwelijks uitgevoerd. Bewoners kregen nooit een duidelijk antwoord over wanneer herstelwerken zouden worden uitgevoerd. Een atelier huisvesting werd georganiseerd. Besluit stond vast, de technisch adviseur van de Woonwinkel kon ter plaatse alle problemen vaststellen. Een tweede atelier had plaats, in aanwezigheid van de schepen van huisvesting en de directeur van gemeente-eigendommen. Een prioriteitenlijst van uit te voeren werken werd opgesteld, en de werken werden volgens timing uitgevoerd.

De Woonwinkel heeft hier duidelijk zijn rol als begeleiding van huurders van gemeente eigendommen opgenomen. Ieders stem telt, ook deze van de zwakke huurders.

Wat leegstand betreft konden we onze stem niet laten gelden; Een register van leegstaande woningen / gebouwen werd opgemaakt. Maar wat ben je hiermee als de taks op leegstand niet word toegepast?

Wat brengt de toekomst?

Woonwinkel Lemmens kon de woonsituatie van maatschappelijk kwetsbare bewoners concreet verbeteren door een ruim aanbod van dienstverlening : via advies, informatie, begeleiding op maat en vorming werden binnen de woonwinkels maatschappelijk kwetsbare groepen op de huisvestingsmarkt begeleid zodat ze een betaalbare en toegankelijke woning van goede kwaliteit met voldoende woonzekerheid en minimale woonlasten (energiekosten) konden vinden of behouden. Er werd gewerkt „op maat” van de bewoners. De woonwinkel nam haar rol op als actieve partner in het Brussels en lokaal Anderlechts woonbeleid. Woonwinkel Lemmens was een initiatief van Samenlevingsopbouw Brussel en financiering gebeurde door het samenbrengen van middelen uit verschillende subsidiekanalen. De Vlaamse Gemeenschap investeerde via het decreet op het maatschappelijk opbouwwerk. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bracht middelen aan via Integratie Huisvesting en Stadsvernieuwing. De gemeente Anderlecht investeerde mits middelen van het Wijkcontract. In Brussel zijn er verschillende verenigingen die op het terrein bezig zijn rond wonen met inbreng van diverse financiële middelen: integratie via huisvesting, netwerk wonen, wijkcontracten, opbouwwerk, stedenfonds en van uit verschillende overheden: Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Vlaamse en Franse Gemeenschap, gemeentelijke middelen. Een vorm van „woonwinkel” werd op meerdere plaatsen ontwikkeld zoals in vzw Buurthuis Bonnevie, asbl Convivence/ vzw Samenleven, asbl Habitat & Rénovation, en vzw Samenlevingsopbouw Brussel. Op het terrein hebben „woonwinkels” hun nut reeds bewezen. Een structurele inbedding en passende subsidiëring zou toelaten om een werking op lange termijn te kunnen uitbouwen

Manu Aerden

Grondrechten beperken is nog geen migratiebeleid

Eind 2011 werd er ook over het veelbesproken beleidsdomein Asiel en Migratie een regeerakkoord gesloten. De regeringspartijen hadden slechts een avond nodig om de krijtlijnen voor het Belgisch migratiebeleid uit te zetten voor de komende jaren. Na alle commotie over dit thema de afgelopen jaren was het dan ook verrassend te noemen dat er niet meer voor nodig was om een duidelijke visie op migratie en asiel te ontwikkelen. De verbazing was dan ook extra groot toen we constateerden dat het regeerakkoord voornamelijk maatregelen omvat die reeds door de vorige regering werden genomen om een antwoord te bieden op een aantal excessen en de opvangcrisis. Om die reden mag dit ook niet beschouwd worden als een hervormd migratiebeleid want er zijn maar weinig elementen die dit tot een doordacht beleid maken. De maatregelen die zijn afgekondigd dragen tot niets anders bij dan overlastbestrijding, maar zullen geen antwoord bieden op de realiteit van de duizenden migranten die, al dan niet toevallig, hun weg vinden naar België.

ZONDER UITWISSELING ALTIJD NEGATIEVE BEELDVORMING

De beeldvorming over mensen zonder wettig verblijf is er het afgelopen jaar ook zeker niet op vooruit gegaan. Zowel in de media als in het discours van beleidsmakers worden deze migranten al te gemakkelijk afgeschilderd als profiteurs en fraudeurs omdat zij gebruik maken van de rechten die bijvoorbeeld worden toegekend aan een asielzoeker of puur uit overlevingsdrang omdat het migratiebeleid niet overeenstemt met de complexiteit van transnationale migratie of de dagelijkse realiteit van deze mensen in België die wordt gekenmerkt door extreme armoede, thuisloosheid,

ondervoeding, ziekte, etc. Het migratiebeleid wordt zodanig steeds meer toegespitst op het zoveel mogelijk beperken van de rechten en het beperken van migratiekansen op basis van de veronderstelling dat iedereen die op zoek is naar betere enwaardigere levensomstandigheden dat wil doen zonder een bijdrage te leveren aan de ontvangende maatschappij. Meeting wil dit denkpatroon doorbreken door zowel het beleid als de hulpverlening ten aanzien van mensen zonder wettig verblijf veel meer af te stemmen op het persoonlijk migratieproject. Dat kan ondermeer door continu in overleg te blijven met een vertegenwoordiging van deze doelgroep alsmede door hun persoonlijke migratiedoelstellingen serieus in beschouwing te nemen en hier een traject rond op te bouwen.

DE ROL VAN OPBOUWWERK BIJ AFBRAAKWERK

De afbraak van sociale rechten van alle Belgische burgers die is ingezet door de bezuinigingen van de nieuwe regering zijn reeds voorafgegaan door het aantasten van een aantal minimale rechten van mensen zonder wettig verblijf de voorbije jaren. Deze tendens doet bij ons ook vragen rijzen over de rol van het maatschappelijk opbouwwerk hierin, want in de praktijk zijn wij hoofdzakelijk bezig met het repareren van afbraakwerken van de verschillende overheden:

Families met minderjarige kinderen moeten volgens het KB van 24 juni 2004 opgevangen worden, maar sinds het voorjaar van 2009 wordt dit structureel geweigerd door Fedasil. Ondertussen is dit KB ondermijnd door een samenwerkingsovereenkomst met de Dienst Vreemdelingenzaken, dat de familie de keuze laat om opgevangen te worden om de beslissing inzake een verblijfsaanvraag af te

wachten of om terug te keren naar het land van herkomst. Meeting werkt nu met het Platform Kinderen op de Vlucht aan een evaluatie van het eerste jaar van de inwerkingtreding van het protocolakkoord en de beleidsmakers vervolgens hiermee te informeren over de praktijk.

Diezelfde families krijgen bij het OCMW van Brussel steeds vaker ook een weigering van hun aanvraag tot verstrekking van de procedure Dringende Medische Hulp. Hoewel het OCMW hiertoe verplicht is volgens haar eigen wetgeving, schuift zij de verantwoordelijkheid af op Fedasil, die enkel bevoegd is voor de medische zorg tijdens een verblijf in een opvangcentrum. Met een platform van organisaties zijn we hard bezig om ook andere knelpunten met betrekking tot Dringende Medische Hulp te documenteren in een nota en deze aan te kaarten bij zowel de Brusselse OCMW als de staatssecretaris voor Maatschappelijke Integratie.

In diezelfde lijn werden recent de subsidies van een opvangproject voor mensen zonder wettig verblijf stopgezet dat jarenlang enkele structurele opvangplaatsen bood aan de zwakste personen in verschillende Vlaamse centrumsteden en Brussel. Dit minimale aanbod gaf over het algemeen vooral zieken de kans om hun situatie voor een periode te stabiliseren. Dat zelfs deze opvang werd afgeschaft duidt op een tendens dat de overheid erop uit is om alle sociale rechten tot een absoluut minimum te beperken.

Door de wijzigingen van de wet op gezinshereniging kunnen alleen families opnieuw herenigd worden indien de persoon die reeds in België over een wettig verblijf beschikt een salaris heeft dat het equivalent betekent van 120% van het leefloon. Deze voorwaarde betekent dus eigenlijk dat armen en werklozen niet langer het universele recht hebben om samen te leven met hun partners of kinderen.

Wat ons echter nog het meest zorgen baart is de herziene inschrijvingsvoorwaarde voor het Nederlandstalig volwassenenonderwijs

sinds 1 september, waarbij een wettig verblijf als vereiste geldt voor deelname aan de cursussen. Deze maatregel achten we niet alleen in strijd met de grondwet, maar verhindert ook een specifieke groep mensen om zich te ontplooiën wat er alleen maar toe kan leiden dat zij een onderklasse gaan vormen met alle nadelige gevolgen van dien. Hopelijk kan het verzoekschrift dat Samenlevingsopbouw Brussel op 28 februari heeft ingediend bij het Grondwettelijk Hof het tij doen keren.

Wanneer het opbouwwerk de opdracht heeft om maatschappelijk kwetsbare groepen te ondersteunen om het recht op een menswaardig leven te realiseren, dan vormen deze voorbeelden de indicatie dat mensen zonder wettig verblijf tot de meest prioritaire aandachtsgroepen behoort. Er zijn immers geen andere groepen waarvan de sociale rechten en toekomstperspectieven op dit tempo worden afgebroken en de levensomstandigheden op fundamentele wijze precair en verstokt van extreme armoede zijn. Blijvende aandacht voor deze ontwikkeling is niet alleen van belang voor wie zich het lot aantrekt van deze mensen in het bijzonder, maar evenzeer als voorbode van de sociale afbraak waaraan andere kwetsbare groepen onderworpen zullen worden.

REGULARISATIE VAN 2009 IS GEMISTE KANS

Vorig jaar spraken we al onze verontwaardiging uit over de trage afhandeling van de regularisatieaanvragen die in 2009 werden ingediend. Een jaar verder kunnen we allesbehalve zeggen dat de tijdelijke regularisatie-instructie, ondanks de vertragingen, toch een oplossing hebben kunnen bieden voor de problematische levensomstandigheden van duizenden mensen zonder wettig verblijf. De oorzaken hiervoor lagen al verscholen in de criteria die werden gesteld in de instructie als voorwaarden voor regularisatie van het verblijf. Zo werd

er ondermeer een onderscheid gemaakt tussen personen die reeds een zogenaamde geloofwaardige poging hadden ondernomen om een wettig verblijf te bekomen en zij die altijd clandestien hebben verbleven. Hierdoor werden de mensen benadeeld die vooraf reeds hun conclusie hadden getrokken dat zij toch niet in aanmerking zouden komen voor bijvoorbeeld de vluchtelingenstatus. Daarbovenop werden deze personen nogmaals benadeeld door hen een bijkomende voorwaarde op te leggen in de vorm van een geldig arbeidscontract.

Die laatste maatregel had uiteraard een goede kans kunnen bieden om informele arbeid te normaliseren, maar de trage afhandeling ervan heeft ertoe geleid dat het op een humanitair en economisch fiasco is uitgelopen. Het is immers los van alle realiteitszin om te veronderstellen dat een werkgever in staat is om twee jaar of langer te wachten op de toelating om een persoon tewerk te stellen. Daarnaast zijn er ook veel mensen die naast de regularisatie van het verblijf hebben gegrepen omwille van malafide werkgevers die achterstallige bijdragen verschuldigd zijn aan de RSZ of personen tewerkstelden waren zonder DIMONA-aangifte bij de sociale zekerheid. Het feit dat de potentiële werknemer zijn lot volledig in handen moet leggen van een werkgever is een fenomeen waar wij grote vraagtekens bij zetten. De Arbeidskaart B die de arbeidsmigratie in goede banen moet leiden is in de praktijk namelijk een bron van uitbuiting en misbruik doordat verblijf en werkgever aan elkaar gekoppeld zijn. De voorziene regionalisering van de arbeidskaarten kan echter kansen bieden om dit systeem te herbekijken en, bovenal, te hervormen door de invoering van een nieuwe arbeidskaart.

WERK MAKEN VAN ARBEIDSMIGRATIE

De uitdagingen voor de nabije toekomst bestaan er dan ook uit dat het sociale middenveld en de overheden samen een globale visie ontwikkelen over de manier waarop migratie een plaats kan krijgen in een moderne samenleving, zonder daarbij de nadruk te leggen op randverschijnselen

als integratie en identiteit. Er staan België grote demografische veranderingen te wachten zoals de vergrijzing die reeds in 2015 de vraag naar nieuwe arbeidskrachten met duizenden zal doen toenemen. De discussies over de pensioenhervormingen zijn een bewijs van de beperkte wijze waarop rekening wordt gehouden met de aanwezigheid en komst van nieuwe migranten. Meeting is dan ook groot voorstander van een beleid dat gebaseerd is op het samenbrengen van vraag en aanbod op het vlak van economische noden onder toezicht van de overheid om misbruik te voorkomen. Hierbij pleiten we ook voor een beleid dat ruimte laat voor de (tijdelijke) tewerkstelling van laaggeschoolde migranten die hoe dan ook hun weg vinden naar België als clandestiene werknemer. Om op een structurele manier oplossingen te vinden voor het terugdringen van de gevolgen voor irreguliere migratie is het zaak om de mogelijkheden voor reguliere migratie zo optimaal mogelijk te benutten. De argumenten hiervoor vinden we dag na dag in groten getale bij de sociale diensten, inlooptcentra voor daklozen, wijkgezondheidscentra, etc. waar duizenden jonge ambitieuze mensen beschrijven hoe zij onder omstandigheden leven die vele malen slechter zijn dan welke ze hebben proberen te ontvluchten. Het zijn deze mensen die in de meest dynamische fase van hun leven hun dagen in Brussel slijten met de vraag of ze opnieuw een halve dag voor drie euro per uur 'mogen' werken en of ze deze avond in een tochtig kraakpand terecht gaan kunnen. Dat mensen gedwongen zijn om met niets anders bezig te zijn dan puur overleven in plaats van een leven op te bouwen is iets wat onze grootste aandacht verdient als maatschappelijk opbouwwerk.

Ronnie Tack

Deze tekst is de inleiding van het activiteitenverslag van het project Meeting, waarin Samenlevingsopbouw Brussel een grote rol speelt vanuit haar programma toegang tot grondrechten.

Op 14 februari werd een delegatie mensen zonder wettig verblijf met een opbouw-
werkster van Meeting ontvangen op het
kabinet van de staatssecretaris voor Asiel
en Migratie; Maatschappelijke Integratie en
Armoedebestrijding. Tijdens het overleg wer-
den aanbevelingen gedaan voor een humaan
en duidelijk regularisatiebeleid en was er spe-
cifieke aandacht voor knelpunten met betrek-
king tot de manier waarop de regularisatie-
aanvragen door de Dienst Vreemdelingenzaken
worden behandeld. Voor deze gelegenheid
had de delegatie, die deel uitmaakt van het
Collectief Sans Papiers Belgique, waar rond
Meeting nauw samenwerkt met Pigment vzw

(Vereniging waar Armen het Woord Nemen),
een begeleidende nota opgesteld. Hierin
lichten zij de knelpunten toe aan de hand van
concrete gevallen van personen in Brussel om
hun aanbevelingen en signalen extra kracht
bij te zetten. Met deze aanpak heeft de groep
te kennen gegeven dat zij in staat zijn om op
een professionele en grondige wijze het beleid
kunnen beoordelen en voorstellen doen om
het beter te laten functioneren. Die capacitei-
ten zouden ze graag in willen zetten tijdens
een regulier overleg met het kabinet zodat
er een uitwisseling kan plaatsvinden over de
leefwereld van mensen zonder wettig verblijf
en hun kijk op het huidige migratiebeleid.

Het stedenfondsbeleid van de VGC gevisiteerd.

Enig geblaat maar te weinig wol.

De regelgeving in het kader van het Stedenfonds voorziet halverwege de beleidsovereenkomsten met de Vlaamse steden en de VGC een tussen-tijdse evaluatie. Dit gebeurt onder de vorm van visitaties waarbij commissies, bestaande uit academici en praktijkexperten op de steden neerdalen en hun bevindingen bundelen in een rapport. Stedenfonds II overbrugt de periode 2008-2013. In de loop van 2011 heeft een commissie ook in Brussel haar werk gedaan en dat is terug te vinden in een rapport met als titel

Met beperkte middelen het verschil maken. We hebben dit rapport doorgenomen en het moet gezegd: ontgoocheling was ons deel.

ONTGOOCHELINGEN

Dat het bij de visitatie om een halfwegevaluatie zou gaan is eigenlijk veel gezegd. De sfeer waarin de visitatie verliep was daarvoor te informeel. Inspecteurs van de Vlaamse Gemeenschap, over het algemeen niet bereid om zich te laten inpakken, zouden de deontologische wenkbrouwen fronsen bij inspecties waar te beoordelen gesprekspartners voorzien in receptietafels (voor „gemoedelijke kennismaking”) en walking diners („zodat er veel uitwisseling kan plaats vinden”). De visitatie was nog minder een externe evaluatie: De commissie heeft daarvoor te sterk gekeken door de bril die haar door de collegeleden, kabinetten en administratie werd opgezet via hun voortgangsrapport en hun dominante inbreng tijdens de visitatie. De eerlijkheid gebiedt ons te zeggen dat de visitatiecommissie tijdens haar bezoek ook een aantal projecten op het terrein heeft verkend. Vooraf was er dan nog een gesprek met private stakeholders. Onverkort de inhoudelijke kwaliteiten van deze mensen kan men zich toch afvragen wie hen geselecteerd en of voorgedragen heeft en op grond van welke criteria. Niettemin hebben zij en de gesprekspartners tijdens de terreinverkenningen gezorgd voor enig tegenwicht ten aanzien van het officiële VGC discours. Her en der in het rapport laten ze uitschijnen dat niet alles pijs en vree is in het Stedenfondshuishouden van de VGC. Jammer genoeg heeft de visitatiecommissie, geheel in de lijn van haar brave, welhaast majestueuze stijl, daar meestal alleen maar acte van genomen.

Ze heeft aldus belangrijke punten voor tegensprekelijk debat aan zich voorbij laten gaan. Eén frappant voorbeeld maar: iemand uit het stakeholderspanel moet hebben laten vallen dat de VGC in de tweede beleidsovereenkomst steeds sterker inzet op „bakstenen” (38 % van de Stedenfonds-middelen). Met zo’n opmerking wordt verder niks gedaan. Terwijl investeren in het eigen patrimonium een gevoelig punt is in de relaties met het werkveld. Zeker als investeren in bakstenen binnen het werkveld gepercipieerd wordt als ten koste gaand van tewerkstelling en gunstiger loon- en arbeidsvoorwaarden, terwijl het voor de VGC eerder een vorm van voorzichtig beleid is omdat vernieuwbouw en nieuwbouw volgens haar geen recurrente uitgaven zijn.

Onze ontgoocheling betreft echter vooral de zeer beperkte horizon waarbinnen de commissie haar advisering heeft uitgebouwd. We hadden het hierboven reeds over een voortgangsrapport. Het VGC *Voortgangsrapport 2008-2009*¹ was voor de visitatiecommissie een belangrijke bron van informatie. Bij zoverre dat wat het voortgangsrapport bespreekbaar stelt in grote mate bepaalt wat in het visitatierapport aan de orde komt. Dat voortgangsrapport zelf zou voer zijn voor kritische bespreking. We beperken ons hier tot volgende opmerking: moeten we de functie van de visitatie inderdaad eerder beschouwen „als een meedenken met de steden en de VGC rond het aanpakken van actuele maatschappelijke uitdagingen, als ook rond het inzetten van het Stedenfonds als hefboom naar stedelijke ontwikkeling” (Visitatierapport p.3) en minder als een evaluatie stricto sensu, dan zijn voor zinnige en ter zake doende discussies op dat vlak dingen waarover het voortgangsrapport niet communiceert belangrijker dan de

dingen waarover ze wel communiceert. In het voortgangsrapport wordt met name Stedenfonds II en de onderliggende beleidsovereenkomst volledig op zichzelf, buiten elke evolutie om beschouwd. Wat voorligt is een volstrekt contextloze momentopname waarin als vermoord gezwegen wordt over enkele belangrijke perspectiefwisselingen waarvan de contouren zich aftekenen in een ander VGC document dat het fundament legde voor Stedenfonds II: *Krijtlijnen voor Stedenfonds II*². Gevangen in deze tunnel van het voortgangsrapport hebben de leden van de visitatiecommissie dan ook veel weg van de personages uit Bruegels Val der Blinden, zeer gehandicapt voor het doel van de visitatie, namelijk het voeren van „een zinvolle reflectie over het beleid dat met Stedenfonds middelen wordt gevoerd” (Voortgangsrapport, p. 7). Een ander doelstelling van de visitatie, „voortbouwen op de methodiek die door de visitatiecommissie van 2005 werd gehanteerd” (Visitatierapport, p.3) wordt er al evenzeer door gehypothetheerd. In bijlage geeft de huidige commissie een opsomming van de aanbevelingen van haar voorganger uit 2005 (zie onze samenvatting p.37). In het rapport doet ze daar bijzonder weinig mee. Nochtans werden toen een aantal pertinente vragen gesteld die in veel gevallen betrekking hebben op punten die in het voortgangsrapport van 2011 niet worden aangeroerd.

En tenslotte nog dit. Het is de gewoonte geworden dat overheden hun audits steeds vaker laten flankeren door (prijzige) consulting-bureaus. De visitaties in het kader van het Stedenfonds sluiten aan bij deze trend. Consultants maken deel uit van de commissie, voeren de regie en fungeren (vermoedelijk) als verslaggevers. Kortom, deze technici van dienst gaan een cruciale rol spelen. Ze weten hoe ze een rapport „moeten maken”. Men kan van hen, in tegenstelling tot de academici en de ervaringsexperten, niet verwachten dat ze hun studieobject meer dan oppervlakkig kennen. Het gevaar is wel dat er

1 VGC, Beleidsovereenkomst Stedenfonds 2008-2013. Voortgangsrapport 2008-2009. Stuk 433 (2010-2011)-n°1, 58 pp.

2 <http://www.vgc.be/NR/rdonlyres/E7130190-F83C-473C-B11A-A662B05AA536/0/KrijtlijnenvoorStedenfondsII.pdf>, 31 pp.

***Vlaamse Gemeenschapscommissie en het Stedenfonds.
Tussen macht en over macht: intelligent omgaan met complexiteit.
Rapport van de visitatiecommissie. November 2005.***

SAMENVATTING.

Na het obligate eerste hoofdstuk over het Brusselse institutionele kluwen staat de commissie in een tweede hoofdstuk stil bij een aantal van haar conclusies die ze trok uit het voortgangsrapport 2003-2004 en bij de ambities van de nieuwe bewindsploeg voor de periode 2004-2009. Enerzijds registreert ze een sterke verkaveling van de middelen naargelang de politieke bevoegdheidsverdeling; formelere en bureaucratische verhoudingen tussen beleid en middenveld; het terugschroeven van de wijkgerichtheid en een versterking van de reguliere beleidslijnen (Visitatiecommissie, 2005, p. 7). Anderzijds stelt ze bij de VGC volgende ambities vast: een nieuw convenant met Stad²; plafonnering van overheadkosten tot 10 % (voor ambtenaren en Stads²); een sterker focus op wijkontwikkeling en op netwerking met andere overheden; versterking van de inzet voor investeringsdossiers.

In een derde hoofdstuk gaat de visitatiecommissie in op 2 aspecten in de beleidsovereenkomst. Eén ervan is de wijkontwikkeling omdat deze „doorheen de hele beleidsovereenkomst aandacht krijgt”. De vier wijken met globale wijkontwikkelingsplannen worden vermeld evenals de intentie van de VGC om voet aan de grond te krijgen in de wijkcontracten, waaromtrent de commissie opmerkt dat die participatie „tot nu toe allesbehalve een groot succes was” omwille van bestuurlijke overmacht: „men moet als partner erkend worden”. Verder zijn er enkele interessante aanzetten tot samenwerking met de gemeenten. Hierdoor verschijnt de VGC van onderen uit op het terrein. Maar, besluit de commissie, „het intern debat over de VGC en de gebiedsgerichtheid kan (...) nog wel een kwaliteitsinjectie gebruiken” (Visitatiecommissie, 2005, p. 11).

In een vierde en laatste hoofdstuk gaat de commissie in op de vernieuwde ambities van de VGC. De commissie steunt de ambitie om zich te herbezinnen en te positioneren. Maar de buitenwereld (het middenveld) ziet te weinig eenheid aan de top van het beleid en stelt vragen over de verhouding tussen administratie en politiek. De commissie van haar kant stelt vragen bij de inhoudelijke capaciteit van de dienst Stedelijk Beleid gelet op de stedelijke complexiteit van Brussel.

Volgens haar gaat ook teveel aandacht uit naar het imago van de VGC zelf i.p.v. naar het verspreiden van resultaten. Ze is het er met de VGC wel mee eens dat ook planlast vanuit Vlaanderen moet verminderen ofschoon de VGC op dat vlak ook in eigen boezem moet kijken.

Vervolgens focust de commissie zich op de sturingsambities van de VGC. Het middenveld is vragende partij voor een sterke en herkenbare VGC. Maar anderzijds houdt een te sterke sturing, die geen rekening houdt met de specificiteit van elke situatie, een sturing dus waarbij het gevaar ontstaat van „het naar binnen plooiën van de VGC” (Visitatiecommissie, 2005, p. 5) van de weeromstuit het gevaar in dat initiatiefnemers van projecten zich louter tot uitvoerders zien herleid. Na dit onderdeel „over die subtiële en delicate verhouding tussen VGC en middenveld” (Visitatiecommissie, 2005, p. 14) buigt de commissie zich tenslotte over de verhouding van de VGC en de administratie met Stads². In haar korte slotbeschouwing ziet de commissie de VGC op een scharniermoment komen: „De VGC staat, heel scherp geformuleerd, voor de keuze tussen een toenemende gerichtheid op beheersing en controle of op het versterken van maatschappelijke dynamiek en interne verankering”. En: „Wat de VGC vooral nodig lijkt te hebben is een visie op stedelijkheid” (Visitatiecommissie, 2005, p. 18).

teveel aan deze technici wordt overgelaten. Misschien zien we spoken, maar men moet het huidige rapport qua inhoudelijke diepgang maar eens vergelijken met dat uit 2005. Het huidige rapport houdt zich teveel op de vlakke, trapt te vaak open deuren in. Angst om de bal mis te slaan? Wellicht. Maar het zijn de details die het gebrek aan kennis verraden.

Zo vermoedt de commissie eind 2011 nog dat de geïntegreerde wijkcentra in het lokaal sociaal beleid zullen opgevestigd worden terwijl die eind 2010 definitief van deze begrotingspost werden verwijderd. Zo lezen we in het rapport (p. 11) dat de VGC en de Nederlandstalige organisaties zich in een moeilijke spreidstand bevinden tussen de Vlaamse richtlijnen en de lokale realiteit in Brussel m.b.t. het taalgebruik bij cliënten. Over welke richtlijnen gaat het hier? Gaat het om richtlijnen inzake organisatie van vzw's die inderdaad in Vlaamse decreten terug te vinden zijn, of om richtlijnen bij het gebruik van de taal in de activiteiten? Bestaan daar documenten van? Dat maakt een groot verschil. Dat laatste zou inhouden dat de VGC haar visietekst rond taalgebruik heeft opgesteld op last van Vlaanderen en niet op eigen verantwoordelijkheid.

En zo komen we terug bij een opmerking waarmee we begonnen. De visitatiecommissie heeft zich in haar beoordeling te sterk op de te beoordelen actoren verlaten. We hebben zo het vermoeden dat deze laatsten met dit visitatierapport eerder tevreden zullen zijn.

HET KARKAS UITGEBEEND

Het visitatierapport uit 2005 is belangrijk omdat de VGC er in haar krijtlijnen voor Stedenfonds II naar verwijst als een document dat „de VGC heel wat stof tot reflectie (biedt) over de plaats als bestuur tussen andere besturen, over de opdracht van de VGC in Brussel en over de meest zinvolle aanwending van een nieuw Stedenfonds” (VGC, s.d., p. 1).

Laat veel van de hierboven in kader (p. 37) opgesomde punten nu net de interessante kwesties zijn om zes jaar later terug bij aan te knopen. Laten we er een viertal punt voor punt behandelen.

De verhouding van de VGC met het werkveld. Sturing

De visitatiecommissie uit 2011 zegt dat ze tijdens de consultatie geen grondig onderzoek heeft kunnen doen of er in de verhouding tussen het werkveld en VGC veel veranderd is sedert 2005. Begrijpelijk misschien maar wel jammer. Vermoedelijk hebben de stakeholders een tip van deze sluier gelicht. Het voortgangsrapport in ieder geval niet. Geen woord daar over de liquidatie van Stads² aan de vooravond van Stedenfonds II. Dus ook geen discussie over de wenselijkheid van een ondersteuning- en begeleidingsinstituut binnen of buiten de administratie en over de sturing- en regiefunctie van de VGC. De visitatiecommissie weet dus niet wat er op dat vlak veranderde sedert 2005. Wel kreeg ze „het bewijs dat de VGC zich in haar beleidsvoering sterker laat omringen door externe deskundigen en maatschappelijke vertegenwoordigers” (Visitatierapport, p. 8). Ze verwijst hierbij naar het congres „Stadspiratie” (2010), naar de reflectiegroep stedelijk beleid, naar (nog te realiseren) denkdagen, naar (nog op te zetten) overleg met allochtonen verenigingen. Ter vergelijking: tussen 2002 en 2007 opereerden eerst het Centrum voor Sociale Stadsontwikkeling (CESSO), later Stads². Deze instellingen ontplooiden een grote dynamiek met studiedagen, ontmoetingen met het werkveld, lezingenreeksen (stadssalons), wijkklassen, projectevaluaties, werknota's en discussieteksten. Of de VGC nu sterker omringd wordt is lang niet zeker. Zoals gezegd werd Stads² opgegeven omdat er, dixit de VGC in de Krijtlijnen voor Stedenfonds II, „de verleiding is geweest om ondersteuning op te vatten als belangenbehartiging”. Wat een impliciete toegeving is dat ongenoegen werd gekanaliseerd en dus bestond.

Geen woord ook in het voortgangsrapport over de vele projecten die luidens de krijtlijnen voor Stedenfonds II werden meegesleept uit het verleden en die in 2007 bruusk werden stopgezet³. Dat deed de verzuring in de relaties tussen VGC en werkveld met ettelijke graden stijgen. Dat de VGC projecten afbouwt omdat ze over onvoldoende middelen beschikt om steeds nieuwe projecten te continueren of omdat Vlaanderen niet zorgt voor een stabiele structuur, is maar een deel van het verhaal.

Exit wijkontwikkeling. Enter een gemeenschapsproject binnen een stadsproject. Communautarisering.

Projectafbouw was het rechtstreeks gevolg van dé koerswijziging die er tussen Stedenfonds I en Stedenfonds II in het VGC beleid plaatsvond. De optie namelijk om met de Stedenfondsmiddelen een „gemeenschapsproject binnen een stadsproject te financieren“, de optie om de bijdrage tot wijkontwikkeling te definiëren als een „gemeenschapsproject binnen een stadsproject“. Projecten die niet duidelijk aan de slag waren binnen de VGC bevoegdheden, die met andere woorden ook op gewestbevoegdheden inzetten werden op die manier afgestoten. Het beleidsplan van het 2de SIF-programma (2000-2002) was, zoals het eerste, nog doordrongen geweest van de idee om zich te integreren in een globaal stadsproject samen met andere partners. Ook de aanbevelingen van de Stuurgroep sociaal impulsbeleid en de advieswerkgroep stedelijk beleid, geformuleerd op een studiedag van 1 juli 2002 gaan in die richting en worden meegenomen in Stedenfonds I.

³ Zie: Analyse: Stedenfonds krijgt klappen. *Brusselnieuws.be*, 20 juni 2007).

⁴ Kroniek van een aangekondigde dood. VGC wil geïntegreerde wijkcentra niet langer subsidiëren. *Brussel deze week*, 15.12.2011, p. 3.

Omdat de visitatiecommissie anno 2011 in het ongewisse gelaten wordt over deze koerswijziging valt het haar niet op hoe weinig de VGC nog inzet op wijkontwikkeling. Daar waar wijkontwikkeling in het visitatierapport van 2005 nog regelmatig opdook als realiteit of als te bevorderen wenselijkheid. Wijkontwikkeling wordt nu meer iets voor de „anderen“, iets voor het Gewest en de gemeenten.

En dus is het nogal paradoxaal dat de VGC in haar voortgangsrapport stelt dat „individuen en groepen van mensen zich hoe langer hoe minder organiseren op een traditioneel gekende manier, minder op communautaire leest“ (Voortgangsrapport, p. 13), terwijl haar beleid in Stedenfonds II in feite een ruk terug naar het communautaire betekent. Vlaams en minder stedelijk. Het gaat er in hoofdzaak om het versterken van het eigen Nederlandstalige netwerk aan voorzieningen en om de beeldvorming van de Vlaamse aanwezigheid in Brussel. Of zoals we het anno 2011 in de pers lezen: „de VGC heeft een tijdje geleden de keuze gemaakt om de eigen gemeenschap in Brussel te bedienen: „iedereen die tot de Vlaamse Gemeenschap behoort of zich daartoe wil bekennen“ luidt het motto“⁴. Men begrijpe ons niet verkeerd: dit is een achtbare keuze en ze schraagt nu eenmaal de bestaansreden van de VGC. Maar om de bijdrage tot stadsontwikkeling tot deze doelstelling te herleiden valt noch te rijmen met de oorspronkelijke geest van het Stedenfonds (en daarvoor het Sociaal Impulsfonds), noch met de hoofdbekommernis van diezelfde VGC tussen pakweg 1992 en 2005. In die periode werd resoluut gekozen voor een Vlaamse bijdrage aan een globaal stadsproject, samen met en vanuit dezelfde thema's als de andere spelers in de Brusselse zandbak. Men mag van die communautaire wending denken wat men wil, het maakt er de relaties met die andere (Franstalige) partners alleen maar moeilijker op. In het licht van de toegenomen VGC sturing enerzijds en communautarisering

anderzijds, op de gevaren waarvan de visitatiecommissie in 2005 reeds wees, klinkt het advies van de huidige visitatiecommissie „om de komende jaren verder te investeren in „slimme“ bindingen” (Visitatierapport, p. 8) nogal mager. Zich ‘intelligent’ verbinden met de middenveldactoren en andere besturen in Brussel” (p. 6), het wordt nog een lange weg.

Transversaal werken.

En hiermee zijn we beland bij die andere heilige koe van de VGC: transversaliteit. Ook nu wijst de visitatiecommissie op het Brussels bestuurlijk labrynt. Relaties met gemeentebesturen en OCMW's worden niettemin belangrijk geacht. Zoals gezegd is het nog maar de vraag of met de fundamentele keuze van een „gemeenschapsproject in een stadsproject”, gelet op de machtsverhoudingen in Brussel, de bestuurlijke overmacht en met haar de bestuurlijke onmacht niet eerder toeneemt. De begrippen komen van de eerste visitatiecommissie die er aan toevoegt: „om een partner te worden moet je (in Brussel minstens) met 2 zijn” (Visitatierapport 2005, p. 16).

Transversaal werken is echter ook een adagio binnen de bevoegdheidsterreinen van de VGC zelf. Toevallig werd de commissie ten tijde van haar werkzaamheden geconfronteerd met openbare onenigheid tussen ambtenaren en het college (een ander gevolg van eenrichtingsturing). Gefundenes Fressen dus voor een advies „om het vertrouwen tussen het college, de kabinetten en de administratie te herstellen op basis van meer overleg tussen de partijen en middels een afspraaknota” (Visitatierapport, p. 8)

Rond transversaliteit waren wel nog wat andere adviezen te plegen maar ook hier blijft de lezer op zijn honger. De commissie stelt niettemin dat „transversaal werken niet verworven is en een werkwoord blijft” (Visitatierapport, p. 7) en verder

dat „de brede en relatief versnipperde inzet van de middelen voor de commissie illustreert dat een prioritaire focus in de een of andere richting wellicht gevoelig ligt binnen het bestuur” (Visitatierapport, p. 16). In deze context wijst de commissie op enkele slachtoffers van de gewijzigde beleidskeuze in 2007: de geïntegreerde wijkcentra. Hier neemt ze de gekende argumentatie van de VGC over dat deze projecten dienden te stoppen omdat Vlaanderen zelf niet in een regelgevend kader voorziet⁵. De problemen hier hebben minstens evenveel te maken met de marsrichting weg van de wijkontwikkeling als met het onvermogen van collegeleden om gezamenlijk en dus bevoegdheidsoverstijgend beleid te voeren. Zij zijn al tevreden met „de rode draad van het Nederlands” als summum van transversaliteit. Transversaal werken is een werkwoord, zoals geïntegreerde wijkcentra iedere dag technisch-organisatorisch bewijzen. Wanneer volgt de politiek?

Armoedebestrijding in het Stedenfonds.

In het kader van de visitatie kon de VGC uit 10 maatschappelijke uitdagingen er 2 voor verdere bespreking kiezen. De VGC weerhield bestrijding van armoede en demografie. Beide thema's vormden ook al het zwaartepunt in de analyse in het voortgangsrapport rond de staat van de stad. De keuze voor demografie hangt samen met de capaciteitsproblemen waarmee het voorzieningsnetwerk zich geconfronteerd weet. Dit probleem wordt des te relevanter naarmate participatie in die voorzieningen een beslissende factor wordt

5 Rond deze kwestie heeft minister Vandeuren in het Vlaams Parlement op een vraag van Sven Gatz geantwoord dat Vlaanderen zich inderdaad beperkt tot structurele steun voor het opbouwwerk. Gemeenten en dus ook de VGC krijgen wel alle ruimte om buurtwerkachtige initiatieven te ondersteunen via het Stedenfonds. Commissievergadering n° C6 – Wel 1 (2005-2010) – 6 oktober 2009, pp. 28-30.

waarmee de VGC haar beleid legitimeert.

In het fondsenbeleid van de VGC (van VFIK over SIF naar het Stedenfonds) is armoedebestrijding altijd al een belangrijk aandachtspunt geweest. De visitatiecommissie waardeert „de toenemende aandacht voor kansarmoede binnen de VGC” (Visitatierapport, p. 8), anderzijds vraagt ze zich af of het huidige voorzieningsnetwerk (met als centrale pion het gemeenschapscentrum) wel geëigend is om de meest kansarmen te bereiken. Bovendien stelt de commissie vragen bij het ambitieniveau van de VGC. Een zeldzame keer is ze zelfs scherp waar ze het beeld krijgt dat de VGC „eerder een sociaal accent legt in haar bestaande werking, dan dat ze een radicale keuze maakt voor het bestrijden van kansarmoede in Brussel” (Visitatierapport, p. 19). Ook het gebrek aan een „overtuigende keuze ...om de inspanningen te concentreren daar waar de kansarmoede zich in hoofdzaak bevindt (de arme cirkel)” wijst voor de commissie in die richting. Dergelijke observaties staan dan wel weer haaks op haar eerdere waardering voor de toenemende aandacht binnen de VGC voor kansarmoede.

Voor de duidelijkheid: binnen de VGC is er geen „toenemende aandacht” voor kansarmoede, alle retoriek ten spijt. De reden moet andermaal gezocht worden in de aardverschuiving van Stedenfonds II: een radicale optie voor een algemeen stedelijk beleid, weg van een specifiek stedelijk armoede bestrijdingsbeleid. Uitgerend in de strategische doelstelling dualisering tegengaan uit de krijtlijnen voor Stedenfonds II worden de betrachtingen geformuleerd „om het wonen aantrekkelijk te maken voor alle bevolkingsgroepen” en om

inzake toegankelijkheid van voorzieningen „ook de burger die in een minder kwetsbare positie zit een antwoord op zijn vragen te geven” (p. 3). Dat spoort uiteraard met de idee om de stads-vlucht tegen te gaan en Brussel aantrekkelijk te maken voor jonge (Vlaamse) gezinnen. Het is de spreidstand van zowat elk stedelijk bestuur dat doorheen een betere woon- en leefomgeving de belangen van kapitaalkrachtigen en minder behoeven moet zien te verzoenen. In het sociale mix verhaal wordt gentrificatie en sociale verdringing in daden omgezet en armoedebestrijding in woorden beleden.

Besluit

Feitelijk kunnen we de resultaten van het visitatiebezoek nog het best omschrijven als een beleefde reflectie op een interne evaluatie met als uitkomst een reeks niet bindende en over het algemeen brave adviezen die, in voorliggend geval, veel weg hebben van orakels. Daarbij moet de VGC zelf maar uitmaken hoe ze die interpreteert en wat ze er mee doet. Het visitatierapport is voor alles een rapport van gemiste kansen. Kwesties als daar zijn de verhouding van de overheid met het werkveld inzake aansturing, sociale wijkontwikkeling, transversaal werken en armoedebestrijding in een stedelijk beleid: allemaal relevante thema's met het oog op een nieuwe beleidsperiode. Ze blijven jammer genoeg aan het zicht onttrokken. Enige zelfgenoegzaamheid van de kant van de VGC is hier niet vreemd aan.

Alain Storme

Plannen voor mensen

HANDBOEK SOCIAAL-RUIMTELIJKE PLANNING.

"Sociaal-ruimtelijke planning is de toekomst van de stad", zo stellen Maarten Loopmans, Els Leclercq en Caroline Newton in hun handboek „Plannen voor mensen“. Door instrumenten aan te reiken waardoor de samenwerking tussen sociale professionals en stedenbouwkundigen kan worden versterkt, hopen de auteurs dat stedenbouwkundige projecten in de toekomst een grotere maatschappelijke meerwaarde kunnen hebben.

BEBOUWDE RUIMTE EN SOCIALE PROCESSEN

We bewegen ons door de ruimte omdat we, al dan niet bewust, bepaalde activiteiten of projecten voor ogen hebben. Daarvoor moeten we meestal ergens naartoe: we gaan naar het werk, halen kinderen af van school, of lopen een rondje in het park. Ons ruimtegebruik hangt daarnaast ook af van ruimtelijke beperkingen waaraan we onderhevig zijn (naar school gaan doe je in een klas, tussen half negen en half vier) en de inrichting van de openbare ruimte.

Bij het onderzoek naar de relatie tussen bebouwde ruimte en ruimtelijk gedrag staan de begrippen verleiding en angst centraal. Verleidelijke plekken zetten mensen aan om deze intensiever te gebruiken, en er ook niet-noodzakelijke activiteiten te ontwikkelen. Men blijft er ook hangen, rondkijken, of wat van de zon genieten. Omgekeerd kunnen bepaalde plekken mensen ook angst inboezemen of als onaantrekkelijk worden ervaren. Deze plekken worden, indien mogelijk, gemeden.

De auteurs formuleren enkele aanbevelingen om het gebruik van de openbare ruimte te stimuleren:

- * De belangrijkste voorwaarde is de aanwezigheid van mogelijke doelen: winkels, openbare voorzieningen, horeca, woningen trekken publiek aan, publiek dat de openbare ruimte zal doorkruisen;
- * De openingsuren van deze doelen zullen het ritme van de activiteit in de openbare ruimte bepalen. Hier kan je als ontwerper op inspelen;

- * Maak de openbare ruimte „leesbaar”: ontwerp paden, knooppunten of landmarks en wijken om mensen naar of doorheen bepaalde gebieden te loodsen;
- * Maak de openbare ruimte zo dat ze de mensen afschermt van gevaarlijk verkeer, lawaai en uitlaatgassen;
- * Maak openbare ruimte zo dat men er geen angst hoeft te hebben voor criminaliteit of agressie. Zorg ervoor dat plekken steeds voldoende uitwegen hebben om te vluchten voor aanvallers, en dat mogelijke aanvallers op voorhand kunnen worden gezien (voldoende verlichting en vermijden van mogelijke verstoppelken);
- * Kies voor comfortabel bestratingsmateriaal en zorg voor flexibel zitmeubilair;
- * Zorg voor het nodige amusement. Mensen trekken mensen aan. Bedrijvigheid is het beste lokmiddel.

RUIMTELIJK ONTWERP EN GEMEENSCHAPSVORMING

Betere architectuur en stedenbouw kunnen geen sociale cohesie teweegbrengen, maar kunnen wel de ruimtelijke context scheppen waar de activiteiten plaatsvinden die de sociale samenhang stimuleren.

Door bewoners of gebruikers van verschillende achtergrond met elkaar te confronteren speelt de publieke ruimte een belangrijke rol in het leven met diversiteit. Ruimtelijk ontwerp kan dit stimuleren door:

- * Bevolkingsgroepen met elkaar te mengen op verschillende schaalniveaus, maar in het bijzonder het kleinste niveau van het dagelijks ruimtegebruik: de woonstraat;

- * Bestemmingen voor verschillende groepen met elkaar te mengen, zodat „tijdruimte-paden” van verschillende groepen elkaar kruisen en ze elkaar tegenkomen in de publieke ruimte;
- * Ervoor te zorgen dat deze groepen zich zo min mogelijk in conflictueuze situaties met elkaar bevinden, om negatieve beeldvorming te vermijden;
- * Ervoor zorgen dat groepen zich een eigen plaats kunnen verwerven in de publieke ruimte („territorialisering”), maar plekken niet volledig kunnen domineren zodat ook andere groepen zich er nog thuis voelen.

SOCIALE VEILIGHEID EN RUIMTELIJK ONTWERP

Sociale veiligheid steunt op sociale cohesie, maar kan ook afzonderlijk door de bebouwde ruimte worden beïnvloed.

Om het natuurlijk toezicht te stimuleren moeten ontwerpen een groot gebruik en maximale zichtbaarheid van de publieke ruimte toelaten. Enkele vuistregels kunnen daarbij helpen:

- * Plaats vensters van woningen en kantoren zo dat ze uitkijken op straten en parkeerplaatsen;
- * Stimuleer het gemengd gebruik van de openbare ruimte door verschillende verkeerstyles: niet allee voetgangers, of alleen auto's. Beide kunnen ten opzichte van elkaar toezicht houden;
- * Concentreer toezicht op toegangen of uitgangen van plaatsen. Hekken, voorportalen e.d. worden best doorzichtig gehouden;
- * Zorg voor goede verlichting van mogelijke probleemgebieden.

Door bewoners of gebruikers te stimuleren om zich ruimte toe te eigenen, wordt de neiging tot sociale controle versterkt. Dit kan gebeuren door:

- * Het onderhoud van gebieden uit te voeren in samenwerking met bewoners.
Daardoor voelen ze zich sterker betrokken op de publieke ruimte en zullen ze er sterker controle op uitoefenen;
- * De ruimte zo in te richten dat het voor bewoners eenvoudiger is om „territoriaal gedrag“ uit te oefenen: voorzie semi-publieke ruimte rond de woning zoals voortuintjes, zitbanken, of andere infrastructuur die bewoners kan stimuleren om de ruimte rondom de woning intenser te gebruiken;
- * Activiteiten in de publieke ruimte te organiseren om bewoners of gebruikers erheen te lokken en er bezit van te laten nemen.

Natuurlijke toegangscontrole stelt duidelijke grenzen tussen private en publieke ruimte, zodat het voor daders moeilijker wordt de private ruimte te gebruiken. Gebruik waar mogelijk een duidelijk herkenbare ingang. Gebruik lage struiken of hekken voor ramen op de begane grond.

Onderhoud wekt de indruk dat mensen betrokken zijn op een bepaalde omgeving zodat het risico op bestraffing groter is. Kies voor duurzame materialen die weinig onderhoud vergen en lang hun kwaliteit behouden. Herstel alle schade zo snel mogelijk, en laat sluikstort niet liggen.

PRAKTIJKVERHALEN

In het tweede deel van „Plannen voor mensen“ worden aan de hand van concrete voorbeelden de verschillende fasen van een typisch planproces beschreven en aangegeven hoe sociale professionals en stedenbouwkundigen in elke fase tot een nuttige samenwerking kunnen komen. Experimenten in Gent (o.a. Brugse Poort, Rabot) en Antwerpen (o.a. Schipperskwartier) zijn volgens de auteurs voorbeelden die elders navolging verdienen. De „sociale planningscel“ van de Stad Antwerpen is de voorlopige climax van deze experimenten, en moet op een structurele manier de maatschappelijke meerwaarde van stedenbouwkundige projecten garanderen.

GRENZEN ERKENNEN

Hoewel het handboek wil aanzetten tot actie, temperen de auteurs tegelijk de verwachtingen. Ingrepen in de bebouwde omgeving hebben wel degelijk een impact op de samenleving, maar kunnen en mogen nooit losstaan van een ruimer sociaal beleid. Een goed besef van de grenzen van de sociaal-ruimtelijke planning is essentieel voor een effectief sociaal-ruimtelijk beleid.

David Van Vooren

Loopmans, M., Leclercq, E. & Newton, C. (2011) Plannen voor mensen. Handboek sociaal-ruimtelijke planning. Antwerpen: Garant, 87 p.

Inhoud

EDITORIAAL	P. 1
IEDERS STEM TELT – MAATSCHAPPELIJK KWETSBARE GROEPEN MENGEN ZICH IN HET LOKALE VERKIEZINGSDEBAT	P. 3
GRUNDTVIG-LEERPARTNERSCHAP PARTEA – EEN PROJECT ROND OUDERBETROKKENHEID.	P. 6
PROJECT RECHT OP WONEN VOOR THUISLOZEN – OVER SPELDEN IN HOOIBERGEN, WATER BIJ DE WIJN EN FRISSE WINDEN	P. 14
PRATEN MET HET BRUSSELS WOONBELEID – EEN NETWERK IN ACTIE!	P. 21
WOONWINKEL LEMMENS – EEN PRAKTIJK VERHAAL – IN TIJDEN VAN CRISIS ZELF SLEUTELEN AAN DE KWALITEIT VAN JE WONING	P. 26
GRONDRECHTEN BEPERKEN IS NOG GEEN MIGRATIEBELEID	P. 31
HET STEDENFONDSBELEID VAN DE VGC GEVISITEERD – ENIG GEBLAAT MAAR TE WEINIG WOL.	P. 35
PLANNEN VOOR MENSEN	P. 42

Colofon

Artikels :

Katleen Vanlerberghe
Frank Voet
Tineke Van Heesvelde
Lien Gijbels
Manu Aerden
Ronnie Tack
David Van Vooren
Alain Storme

Eindredactie:

Alain Storme

Kaartfoto & Fotoredactie:

Michel Demol

Tekstverwerking:

Kristel van der Borght

Vormgeving & lay-out:

Michel Demol

Drukkerij:

ACCO

Opbouwwerk Brussel wordt uitgegeven door Samenlevingsopbouw Brussel, Henegouwenkaai 29
1080 Molenbeek, T 02 203 34 24, F 02 203 50 64 - E info.brussel@samenvlevingsopbouw.be,
W samenvlevingsopbouw.be - © 12/03/2012 Samenlevingsopbouw Brussel - nr. 104 Jaargang 28

Ieders
stem
telt
14.10.2012

MET DE STEUN VAN HET
BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

MET STEUN VAN DE
VLAAMSE OVERHEID

